

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів**

**Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент**

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Удосконалення системи формування обліково-аналітичного
забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного
підприємства»**

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною безпекою»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Дар'я ПЕТРОВА

Науковий керівник,

д.держ.упр., проф.

Леся ВАСІЛЬЄВА

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. зав. кафедри _____

« _____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Петровій Дар'ї Андріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства»

Науковий керівник: Васильєва Леся Миколаївна, д. держ. упр., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «09» жовтня 2024 року № 3363

2. Термін подання здобувачем роботи: 05.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Нормативно-правові акти та науково-практична література, пов'язані з темою дослідження, власні дослідження, форми фінансової звітності АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К».

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичні підходи до формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства. 2. Система формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К». 3. Удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Етапи створення та впровадження системи обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ підприємства. Показники фінансової стійкості АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К» АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К». Основні завданнями щодо забезпечення ФЕБ господарства. Складові системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління ФЕБ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К». Управління профризиками бухгалтера в системі ФЕБ аграрного підприємства. Алгоритм створення аналітичної основи для управління ФЕБ аграрних підприємств. Етапи розробки та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства на підставі обліково-аналітичного забезпечення. SWOT – аналіз АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ Жовтень 2023 _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні підходи до формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства	жовтень 2023	
2	Оцінка системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»	січень 2024	
3	Фінансово-економічна характеристика АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»	квітень 2024	
4	Характеристика роботи служби економічної безпеки АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К» та оцінка її стану за окремими складовими	червень 2024	
5	Удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства	вересень 2024	
6	Вступ. Висновки. Оформлення кваліфікаційної роботи	грудень 2024	

Здобувачка _____
(підпис)Дар'я ПЕТРОВА _____
(прізвище та ініціали)Науковий керівник _____
(підпис)Леся ВАСІЛЬСВА _____
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Фінансово-економічна безпека підприємства як об'єкт обліково-аналітичного забезпечення	9
1.2. Поняття та складові обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	14
1.3. Формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства	19
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»	26
2.1. Фінансово-економічна характеристика АВ ТОВ «Агроцентр К»	26
2.2. Характеристика роботи служби економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К» та оцінка її стану за окремими складовими	31
2.3. Оцінка системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою АВ ТОВ «Агроцентр К»	36
Висновки до другого розділу	40
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	42
3.1. Створення аналітичної основи для управління фінансово-економічною безпекою аграрних підприємств	42
3.2. Розробка та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства на підставі обліково-аналітичного забезпечення	48
3.3. Розробка економіко-математичної моделі інтегрованого показника для формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства	55
Висновки до третього розділу	60
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	71

РЕФЕРАТ

Тема «Удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства»

Кваліфікаційна робота: 64 ст. основного тексту, 3 табл., 9 рис., 7 додатків, 53 літературних джерел.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів щодо удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-практичні підходи до удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: монографічний (аналіз особливостей функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві), аналіз (дослідження складових обліково-аналітичного забезпечення), синтез (інтеграція проаналізованих даних для створення єдиної системи, що забезпечує ФЕБ), індукції (узагальнення досвіду з метою визначення ефективної системи забезпечення ФЕБ), дедукція (формування висновків), коефіцієнтний аналіз (оцінка основних показників фінансового стану), SWOT-аналіз, методи економіко-математичного моделювання (побудова багатофакторної лінійної регресійної моделі) та ін.

Узагальнено теоретичні підходи до формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства. Проаналізовано фінансово-економічний стан підприємства та охарактеризовано роботу служби економічної безпеки підприємства. Оцінено систему формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою АВ ТОВ «Агроцентр К». Удосконалено підхід до створення аналітичної основи для управління фінансово-економічною безпекою аграрних підприємств. Запропоновано етапи розробки та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства на підставі обліково-аналітичного забезпечення. Сформовано модель інтегрованого показника фінансового стану підприємства, яка б відповідала сучасним вимогам та забезпечувала формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства

Ключові слова

АГРАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ОЦІНКА, СИСТЕМА, УПРАВЛІННЯ, ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

ABSTRACT

Topic «Improvement of the system of formation of accounting and analytical support for the management of financial and economic security of an agricultural enterprise»

Qualification work: 64 p. of the main text, 3 tables, 9 figures, 7 appendices, 53 literary sources.

The purpose of the work is to study the theoretical and practical aspects of improving the system of formation of accounting and analytical support for the management of financial and economic security of an agricultural enterprise.

The object of the study is the process of formation of accounting and analytical support for the management of financial and economic security of an agricultural enterprise.

The subject of the study is theoretical and practical approaches to improving the system of formation of accounting and analytical support for the management of financial and economic security of an agricultural enterprise.

Research methods. In the process of research, general scientific and special research methods were used, namely: monographic (analysis of the features of the functioning of the accounting and analytical support system at the enterprise), analysis (study of the components of accounting and analytical support), synthesis (integration of analyzed data to create a single system that provides financial security), induction (generalization of experience in order to determine an effective system for providing financial security), deduction (formation of conclusions), coefficient analysis (assessment of the main indicators of financial condition), SWOT analysis, methods of economic and mathematical modeling (construction of a multifactor linear regression model), etc. Theoretical approaches to the formation of a system of accounting and analytical support for managing the financial and economic security of an agricultural enterprise are summarized. The financial and economic state of the enterprise was analyzed and the work of the enterprise's economic security service was characterized. The system of formation of accounting and analytical support for the management of financial and economic security of JSC "Agrocenter K" LLC was evaluated. The approach to creating an analytical basis for managing the financial and economic security of agrarian enterprises has been improved. The stages of development and implementation of the FEB strategy of an agricultural enterprise on the basis of accounting and analytical support are proposed. A model of the integrated indicator of the financial state of the enterprise was formed, which would meet modern requirements and ensure the formation of accounting and analytical support for the management of the financial and economic security of an agrarian enterprise

Key words

AGRICULTURAL ENTERPRISE, ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT, EVALUATION, SYSTEM, MANAGEMENT, FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Потреба у забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства обумовлена цілим рядом чинників, що визначають здатність стабільно функціонувати, ефективно використовувати свої ресурси та протистояти різноманітним загрозам у мінливому економічному середовищі. Для аграрного підприємства формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою є важливим процесом, який включає в себе розробку та впровадження інструментів і методик для оцінки, аналізу та контролю фінансово-економічних аспектів діяльності підприємства. Формування цієї системи для аграрного підприємства має свої особливості, зумовлені специфікою аграрного сектору, зокрема сезонністю, залежністю від погодних умов та значним впливом зовнішніх економічних і соціальних факторів. Роль обліково-аналітичного забезпечення при управлінні фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства є ключовою, оскільки воно забезпечує інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Питання щодо системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства досліджувалися наступними вченими: Бенько М. М., Будько О.В., Василюшин С.І., Гнилицька Л.В., Грицишен Д.О., Замлинський В.В., Кащена Н.Б., Мазур В.А., Томчук О.Ф., Правдюк Н.Л., Штангрет А.М. та ін. Проте, дане питання потребує подальшого дослідження, що і обумовило вибір теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів щодо удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

Досягнення визначеної мети потребувало вирішення завдань:

– узагальнити теоретичні підходи до формування системи обліково-

аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства;

- проаналізувати фінансово-економічний стан підприємства та охарактеризувати роботу служби економічної безпеки підприємства;

- оцінити систему формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою АВ ТОВ «Агроцентр К»;

- удосконалити підхід до створення аналітичної основи для управління фінансово-економічною безпекою аграрних підприємств;

- запропонувати етапи розробки та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства на підставі обліково-аналітичного забезпечення;

- сформулювати модель інтегрованого показника фінансового стану підприємства, яка б відповідала сучасним вимогам та забезпечувала формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-практичні підходи до удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: монографічний (аналіз особливостей функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві), аналіз (дослідження складових обліково-аналітичного забезпечення), синтез (інтеграція проаналізованих даних для створення єдиної системи, що забезпечує ФЕБ), індукції (узагальнення досвіду з метою визначення ефективної системи забезпечення ФЕБ), дедукція (формування висновків), коефіцієнтний аналіз (оцінка основних показників фінансового стану), SWOT-аналіз, методи економіко-математичного моделювання (побудова багатofакторної лінійної регресійної моделі) та ін.

Інформаційною базою для проведення дослідження слугували

фінансова звітність досліджуваного підприємства, наукові джерела в межах предметної сфери даного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів:

удосконалено:

- методичні підходи щодо створення аналітичної основи для управління ФЕБ аграрних підприємств, яка передбачає наступні етапи: підготовки, моніторингу, діагностики (запропоновано інтегральний показник складових фінансово-економічної безпеки), прогнозу, алгоритм;

набуло подальшого розвитку:

- запропонована спеціальна форма «Внутрішній звіт з фінансово-економічної безпеки», практична значущість якої полягає у можливості адекватної оцінки ризикового середовища аграрного бізнесу, а також у формуванні обґрунтованих управлінських рішень для зміцнення ФЕБ та посилення внутрішнього контролю;

- етапи розробки та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства а саме аналіз існуючої фінансово-економічної ситуації підприємства, визначення ризиків, які можуть вплинути на безпеку підприємства, визначення цілей ФЕБ підприємства, розробка конкретних заходів для реалізації стратегії, реалізація, моніторинг та оцінка результатів впровадження стратегії та визначено роль ОАЗ на кожному етапі.

Апробація одержаних результатів. Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження доповідались на конференціях: «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (м. Полтава, 2024 р.), «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, 2024 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 статтю, загальним обсягом 0,6 ум. друк. арк.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку джерел 53 найменувань, містить 3 таблиці, 9 рисунків, 7 додатків. Основний зміст роботи викладено на 64 ст. друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансово-економічна безпека підприємства як об'єкт обліково-аналітичного забезпечення

Фінансово-економічна безпека (далі ФЕБ) як категорія та концепція з'явилася в результаті розвитку ідеї безпеки в соціально-економічному контексті, що зароджувалися в працях давньогрецьких філософів. Вони обґрунтовували необхідність організації суспільства та держави таким чином, щоб забезпечити не тільки правову і політичну стабільність, але й економічну безпеку громадян. Від часів Стародавньої Греції до Нового часу уявлення про безпеку розвивалися, охоплюючи дедалі ширші сфери життя, включаючи економічну сферу, де з'являється потреба у захисті ресурсів і фінансів.

Вважається, що основою виникнення фінансово-економічної безпеки є термін «безпека», філософські засади якого закладені у вченнях давньогрецьких філософів про державу та суспільство. У своїй праці «Політика» Арістотель розглядає ідеї щодо організації суспільства, наголошуючи на необхідності забезпечення безпеки громадян через справедливий розподіл благ та рівність прав. Платон у своїй праці «Держава» також досліджує принципи «справедливості та безпеки в ідеальній державі» [26].

У період Відродження і початку Нового часу увага філософів і економістів зосереджувалася на питаннях економічного розвитку, ринку та торгівлі. Економічні теорії стають важливими для державного управління, а також для розуміння зв'язку між державою і громадянами в контексті

забезпечення фінансово-економічної безпеки. Класичні економісти, такі як Адам Сміт, Джон Локк і Давид Рікардо, починають розглядати безпеку як важливу складову розвитку економічних систем, акцентуючи увагу на захисті приватної власності, стабільності валют і торгівлі [11].

З розвитком індустріалізації та капіталізму в ХХ ст. питання фінансово-економічної безпеки набувають нових вимірів. Формуються економічні концепції щодо стабільності фінансових систем, захисту від інфляції, забезпечення заощаджень громадян та стабільності банківської системи [5]. Саме в цей період з'являється концепція «фінансово-економічної безпеки» як окремої галузі економічної теорії, що стосується стабільності фінансових інститутів і збереження економічних благ.

З початком ХХ ст. фінансово-економічна безпека стає важливою складовою не тільки на рівні окремої держави, але й на міжнародному рівні. Глобалізація, розвиток фінансових ринків, мультинаціональних корпорацій і транснаціональних потоків капіталу створюють нові виклики для забезпечення економічної безпеки [17]. Перші міжнародні економічні кризи, такі як Велика депресія 1929 р., показали, наскільки важливою є стабільність фінансових систем для загального економічного добробуту.

В кінці ХХ с. на початку ХХІ ст. фінансово-економічна безпека набуває нових аспектів. У сучасному світі вона вже не обмежується лише питаннями стабільності національних економік чи банківських систем, а включає в себе широкий спектр факторів, таких як кібербезпека економічних операцій, захист від економічного тероризму, боротьба з «відмивання» грошей, фінансова нестабільність на глобальних ринках і економічні санкції.

Окрім цього, важливе значення набула ФЕБ підприємства, яка охоплює не тільки захист від фінансових ризиків і криз, а й забезпечення надійної внутрішньої фінансової звітності, правильного управління активами та зобов'язаннями організації, а також гарантії для інвесторів та акціонерів, здатністю адаптуватися до змінюваного глобального середовища.

Відмітимо, що основними аспектами ФЕБ підприємства є:

- забезпечення стабільності фінансових потоків;
- захист від фінансових криз та шоків;
- гарантування стабільності та прибутковості інвестицій;
- захист від порушень законодавства та корупційних схем, що можуть поставити під загрозу стабільність підприємства [31];
- захист фінансових та економічних даних від несанкціонованого доступу або маніпулювання, що є особливо важливим у цифрову епоху.

Таким чином, теорія і практика «фінансово-економічної» безпеки є результатом багатовікового розвитку філософських та економічних ідей, що відображують еволюцію людського суспільства. Від античних часів до сучасності поняття ФЕБ розширювалося, і сьогодні воно охоплює не лише захист державних інститутів, але й стабільність фінансових систем, захист бізнесу, інвестицій і особистих фінансів від численних сучасних загроз і ризиків.

Відмітимо, що наразі не має єдиного підходу до трактування поняття «фінансово-економічна безпека підприємства». Пропонуємо розглянути підходи до трактування даної дефініції різними дослідниками.

Копилюк О.І., Гузар У.Є., Гута С.В. розглядають ФЕБ як здатність підприємства зберігати свою фінансову стабільність і платоспроможність за умов зовнішніх і внутрішніх загроз [28]. В такому контексті безпека пов'язана із збереженням фінансової стійкості організації, її здатністю виконувати зобов'язання перед кредиторами, інвесторами та державою.

За слова Шинкар С.М. ФЕБ підприємства є «системою заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення стабільності фінансово-господарської діяльності та здатність підприємства протистояти внутрішнім і зовнішнім економічним загрозам» [46].

Як відмічають Василішин С., Гнатишин Л., Прокопишин О. ФЕБ це здатність підприємства мінімізувати ризики і виявляти загрози, що можуть негативно вплинути на його фінансову ситуацію та розвиток [10]. Такий підхід акцентує увагу на процесах прогнозування та управління ризиками,

що є важливою складовою забезпечення ФЕБ підприємства.

Грицишен Д.О. трактує ФЕБ як «систему управління, орієнтовану на своєчасне виявлення загроз для фінансової стійкості підприємства і впровадження заходів для їх нейтралізації» [19]. У цьому підході автор розглядає ФЕБ як здатність підприємства не тільки зберігати стабільність у поточний період, але й забезпечувати стале економічне зростання в довгостроковій перспективі, зберігаючи стратегічні переваги у конкурентному середовищі.

Штангрет А.М. пропонує таке визначення, яке підкреслює роль стійкого розвитку підприємства «... це система забезпечення безперервного економічного розвитку та здатність підприємства утримувати та посилювати свої конкурентні позиції на ринку» [47].

Деякі дослідники визначають ФЕБ як здатність підприємства ефективно використовувати свої ресурси для досягнення своїх стратегічних цілей, зменшуючи втрати через неефективне управління, тобто ФЕБ є «результатом ефективного використання підприємством своїх економічних ресурсів з метою зниження внутрішніх і зовнішніх ризиків та забезпечення розвитку підприємства» [49].

На думку, Д. Коробцової ФЕБ підприємства «заснована на взаємозв'язку та дотриманні всіх принципів, що дозволяє підприємству бути стійким, адекватно реагувати на небезпеки та загрози, розвиватися та удосконалюватись» [29].

Калюжна Ю.В. визначає ФЕБ як комплексну характеристику підприємства, що «ґрунтується на інтеграції фінансової, правової, ресурсної та управлінської безпеки, і передбачає здатність підприємства адаптуватися до змінних умов ринку та зберігати внутрішню стійкість» [25].

Таким чином, підходи до трактування ФЕБ підприємства мають різні акценти деякі:

- фокусуються на фінансовій стабільності і платоспроможності;
- на управлінні ризиками та мінімізації загроз;

- на сталому розвитку і ресурсній ефективності.

Незважаючи на різноманітність трактувань, всі ці підходи підкреслюють вадливість багатоурядного підходу до забезпечення ФЕБ підприємства та необхідність інтеграції різних аспектів безпеки в єдину систему управління.

Отже, фінансово-економічна безпека підприємства – це система заходів, спрямованих на захист його фінансових та економічних інтересів, забезпечення стабільності діяльності, збереження активів і здатності ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози і ризики.

Потреба у забезпеченні ФЕБ підприємства обумовлена цілим рядом чинників, що визначають здатність організацій стабільно функціонувати, ефективно використовувати свої ресурси та протистояти різноманітним загрозам у мінливому економічному середовищі [35]. Збереження ФЕБ є важливим елементом не тільки для підтримки поточної життєздатності, а й для забезпечення підприємства його стійкого розвитку в умовах глобалізації та зростаючої конкуренції.

Підприємства постійно стикаються з різними ризиками забезпечення ФЕБ дозволяє ефективно управляти цими ризиками, мінімізувати можливі втрати і забезпечувати фінансову стійкість підприємства. При цьому збереження платоспроможності та фінансової стійкості є критично важливим для підприємства [3]. Без належної організації безпеки підприємство може зіткнутися з серйозними в здійсненні поточних фінансових операцій, виконанні зобов'язань перед контрагентами і державними органами, а також інвестувати у розвиток. Система управління ФЕБ дозволяє створювати резерви для покриття фінансових ризиків та забезпечує довгострокову стійкість.

Як відмічає Гайдук І.С. економічне середовище є динамічним і змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Для підприємства важливо мати стратегію, яка дозволяє адаптуватися до змін, зберігаючи ФЕБ [14]. Підприємства, які забезпечують собі стабільний рівень ФЕБ, легше

приспосовуються до нових умов і швидше відновлюються після кризових ситуацій.

Відмітимо, що для того, щоб зберегти свою позицію на ринку та не втратити конкурентні переваги, підприємство повинно ефективно управляти своїми ресурсами та фінансами. Підвищення рівня фінансово-економічної безпеки дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати, інвестувати в інновації та нові технології. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності та дозволяє ефективно конкурувати навіть в умовах економічної нестабільності. При цьому підприємства, які не звертають увагу на забезпечення своєї ФЕБ, можуть стикатися з проблемами у довгостроковій перспективі [1]. Відсутність надійної безпеки призводить до нестабільності, скорочення інвестиційних можливостей, а також ризиків, пов'язаних із дефіцитом оборотних коштів, зниження довіри з боку партнерів і кредиторів. Забезпечення ФЕБ дозволяє підприємствам стабільно функціонувати та розвиватися в умовах різних економічних викликів.

Отже, переконані, що кожне підприємство повинно приділяти значну увагу розробці та впровадженню ефективної стратегії ФЕБ для забезпечення свого стабільного функціонування та розвитку.

1.2. Поняття та складові обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Обліково-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є складовою управління ФЕБ та ефективністю діяльності підприємства. Його основне завдання – надання об'єктивної, своєчасної та достовірної інформації, яка дозволяє виявити загрози для стабільності організації та розробити відповідні контрзаходи.

Термін «обліково-аналітичне забезпечення» (далі ОАЗ) трактується в науковій літературі в залежності від контексту та напряму досліджень, але загалом усі трактування зводяться до системи заходів, що об'єднують

бухгалтерський облік і фінансовий аналіз для забезпечення ефективного управління підприємством.

Бенько М. М. трактує ОАЗ як сукупність методів і засобів для організації обліку та аналізу господарських операцій, які забезпечують інформаційну базу для прийняття управлінських рішень і досягнення економічної стабільності [2]. Автор підкреслює важливість інтеграції обліку і аналітики для досягнення ефективності господарської діяльності.

Гордієнко Н.І., Ілляшенко О.В., Литовченко О.Ю. розуміють «інтеграцію обліку і аналізу, яка систематизує інформацію для обґрунтування бізнес-стратегії, координації векторів стратегічного розвитку підприємства, системної оцінки ефективності імплементації управлінських рішень» [18].

Гнилицька Л. В. підкреслює, що ОАЗ – це комплекс методів і процедур, що забезпечують підприємству не лише відповідність обліковим стандартам, але й дозволяють виявляти і мінімізувати економічні і фінансові ризики через аналіз і контроль над використанням ресурсів [16].

Деякі автори підходять до трактування ОАЗ з точки зору інструменту для організації точного обліку, системного аналізу та контролю за діяльністю підприємства з метою збереження і примноження економічного потенціалу [4]. Основними функціями з забезпечення інформаційною підтримкою для ефективного управління, прогнозування фінансових результатів, оцінка ризиків, а також забезпечення ФЕБ.

Інші автори акцентують увагу на тому, що ОАЗ включає в себе оцінку і прогнозування ризиків, які можуть вплинути на ФЕБ підприємства. Це включає аналіз таких факторів, як ліквідність, платоспроможність, рентабельність, а також виявлення можливих загроз, пов'язаних із зовнішніх і внутрішніх чинників [39]. На думку, Пелех У. це «концептуальна модель, яка складається із взаємопов'язаних обліково-аналітичних процедур та використовується для забезпечення апарату управління підприємством необхідною інформацією» [37].

Гуріна Н., Томша А. підкреслюють, що для забезпечення ФЕБ необхідно використовувати аналітичні методи для виявлення ризиків, а також для визначення потенційних загроз для платоспроможності та рентабельності підприємства [21]. Автори зазначає, що ефективне аналітичне забезпечення включає в себе не тільки оцінку поточного стану підприємства, а й прогнозування його фінансової стійкості. «Механізм збирання інформації, способи узагальнення та аналізу, а також технології надання безпосереднім користувачам інформації для оцінки рівня та стану економічної безпеки підприємства» [30].

До прикладу Штангрет А.М., Караїм М.М. вважають, що ОАЗ включає в себе не тільки облікові інструменти, але й розробку системи внутрішнього контролю для перевірки правильності ведення обліку, виявлення помилок, зловживань та шахрайства. Це дозволяє знижувати рівень економічних загроз для підприємства, підвищуючи його ФЕБ [50].

Відмітимо, що з розвитком інформаційних технологій важливим аспектом ОАЗ стало використання інформаційних систем для збору, обробки та аналізу даних, які стосуються фінансово-економічної діяльності підприємства. При цьому для забезпечення ФЕБ на підприємстві необхідно інтегрувати всі етапи обліку і аналітики в єдину систему, що дозволяє ефективно зберігати та обробляти дані, а також здійснювати моніторинг і прогнозування загроз.

Рябенко Л. М. також наголошує на важливості впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів обліку та аналізу, що сприяє покращенню своєчасності отримання інформації та підвищує якість прийнятих рішень щодо ФЕБ [41].

Таким чином, «обліково-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» - це комплекс заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного обліку й аналізу всіх фінансово-економічних аспектів діяльності підприємства для виявлення можливих загроз та їх нейтралізації, при цьому підвищуючи ФЕБ підприємства.

Складові обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ господарства включають облікову систему для реєстрації та контролю господарських операцій, фінансовий аналіз для оцінки стану підприємства та прогнозування ризиків, управлінський облік для прийняття оперативних рішень, аналіз і оцінку ризиків для виявлення загроз стабільності, податковий облік і планування для мінімізації податкових ризиків, а також бюджетування та фінансове планування для забезпечення ліквідності та стабільності. Всі ці складові взаємодіють для ефективного управління ФЕБ підприємства та мінімізації потенційних загроз.

Як зазначають Замлинський В.В., Волошина О.В., Степаненко С.В. «управлінські рішення ґрунтуються на плановій, нормативній, технологічній, обліковій та аналітичній інформації, яка має бути викладена в реєстрах управлінського обліку» [24].

Наголосимо на важливості класифікації обліково-аналітичної інформації для забезпечення ФЕБ підприємства, адже це важливий елемент системи управління ризиками та фінансовою стабільністю підприємства. Вона дозволяє структурувати дані, що використовуються для аналізу фінансово-економічних аспектів діяльності та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень для мінімізації загроз і підвищення стійкості організації.

Існує кілька критеріїв класифікації обліково-аналітичної інформації в контексті ФЕБ підприємства, що дозволяють визначити роль кожної категорії інформації в процесі забезпечення ФЕБ:

1) за джерелами походження інформації [38]:

- первинна інформація, включає дані, що отримуються безпосередньо від господарських операцій;

- вторинна інформація, яка оброблена та узагальнена, включає фінансові звіти, аналітичні довідки, статистичні дані;

- третинна інформація, дані, отримані внаслідок зовнішнього аналізу, такі як звіти з ринку, економічні прогнози, макроекономічні показники,

нормативно-правові акти, що можуть вплинути на діяльність підприємства.

2) за часом збору інформації:

- поточна інформація, інформація, що надається на регулярній основі;
- інформація з попереднього періоду, тобто зібрана за минулі періоди для порівняння та оцінки динаміки показників;
- прогнозна інформація, інформація, що стосується майбутніх умов.

3) за напрямом фінансово-економічної діяльності підприємства [7]:

- фінансова інформація, включає фінансову звітність, використовується для оцінки фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності тощо;
- операційна інформація, інформація про виробничу діяльність підприємства, що включає дані про виробничі процеси, витрати на сировину, на працю, обсяг продукції тощо;
- інвестиційна інформація, дані про ефективність інвестиційних проєктів, рівень інвестиційної привабливості підприємства, використання зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування, рентабельність капіталовкладень;
- податкова інформація, дані щодо сплати податків, звітності перед податковими органами, наявності податкових зобов'язань.

4) за ступенем деталізації та узагальнення:

- деталізована інформація;
- узагальнена інформація.

5) за рівнем інтерпретації та метою використання [9]:

- оперативна інформація вживається для швидкого реагування на поточні загрози та зміни;
- тактична інформація використовується для середньострокового планування та коригування фінансово-економічної політики підприємства;
- стратегічна інформація застосовується для довгострокового планування і прогнозування, аналізу загроз і можливостей, які можуть вплинути на економічну безпеку підприємства (наприклад, аналіз змін в макроекономічному середовищі, на ринку або в законодавстві).

б) за джерелами походження:

- внутрішня інформація, дані, що генеруються безпосередньо підприємством;
- зовнішня інформація, отримана від зовнішніх джерел (економічні індикатори, конкурентна ситуація на ринку, політичні або соціальні ризики, аналіз зовнішнього середовища тощо).

7) за рівнем секретності та доступу:

- конфіденційна інформація. Дана категорія включає в себе інформацію, доступ до якої обмежено;
- відкрита інформація доступна широкому колу осіб або публічна.

Класифікація обліково-аналітичної інформації для забезпечення ФЕБ підприємства є важливим елементом організації управлінської діяльності, оскільки дозволяє структурувати дані для цілей аналізу, планування та прийняття рішень [38]. Визначення правильних категорій і критеріїв класифікації допомагає ефективно оцінювати ризики, мінімізувати загрози і забезпечити стабільність підприємства в умовах мінливого середовища.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення – це сукупність методів, процедур, інструментів і систем, що використовуються для організації бухгалтерського обліку, економічного аналізу та моніторингу економічних процесів на підприємстві, з метою отримання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, забезпечення фінансової стабільності та мінімізації ризиків та включає в себе як облікові системи для фіксації господарських операцій, так і аналітичні інструменти для оцінки результатів діяльності підприємства, що дозволяє здійснювати ефективний контроль за його ресурсами, зобов'язаннями та фінансовими потоками.

1.3. Формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства

Для аграрного підприємства формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою є

важливим процесом, який включає в себе розробку та впровадження інструментів і методик для оцінки, аналізу та контролю фінансово-економічних аспектів діяльності підприємства. Мета такої системи – забезпечити стабільність, ефективність та сталий розвиток підприємства, зокрема у забезпеченні його фінансово-економічної безпеки.

Перш за все зазначимо, що формування цієї системи для аграрного підприємства має свої особливості, зумовлені специфікою аграрного сектору, зокрема сезонністю, залежністю від погодних умов та значним впливом зовнішніх економічних і соціальних факторів. До прикладу, аграрні підприємства працюють в умовах сезонних коливань, що потребує особливої уваги до прогнозування доходів і витрат, а також до бюджетування. Система ОАЗ повинна враховувати ці коливання та забезпечувати своєчасний моніторинг і коригування фінансових потоків.

Погода та кліматичні умови можуть значно впливати на врожайність та продуктивність аграрного виробництва. Тому важливо включити в систему ОАЗ методи прогнозування та оцінки природних ризиків, а також забезпечити фінансове планування з урахуванням непередбачених обставин.

На думку Бірченко Н., Руденко С., Ряснянська А. аграрне виробництво потребує специфічних методів обліку, таких як облік біологічних активів (сільськогосподарських тварин, рослин), що потребують особливих стандартів оцінки та методик [3]. Система повинна враховувати змінність вартості продукції на різних етапах її розвитку (від посіву до збору врожаю).

Гіржева О.М., Бірченко Н.О. наголошують на тому, що аграрні підприємства часто отримують державні дотації та субсидії, що можуть бути важливими для фінансової стабільності. Система ОАЗ повинна враховувати специфіку таких надходжень, забезпечуючи точний облік та відповідність вимогам законодавства [15].

Відмінимо, що використання сучасних агротехнологій, таких як точне землеробство, геоінформаційні системи та дрони для моніторингу, вимагає інтеграції цих технологій у систему обліку та аналізу, щоб забезпечити більш

ефективне управління ресурсами і підвищити продуктивність господарства.

Аграрні підприємства стикаються з численними ризиками, такими як зміни в ціновій політиці, диспаритет цін на продукцію аграрного сектору, тобто ціни на сільськогосподарську продукцію значно варіюються в залежності від різних факторів, що можуть призвести до невідповідності між цінами на сировину, продукцію та витратами на її виробництво, коливання світових цін на с.-г. продукцію, а також економічна нестабільність [9]. При цьому система ОАЗ повинна включати інструменти для оцінки та управління такими ризиками, щоб зменшити їхній негативний вплив, до прикладу, аналіз цінових трендів і прогнозування, стратегія хеджування (страхування від цінових коливань), аналіз витрат та ефективності, моніторинг світових цін та економічних показників, фінансове планування і бюджетування, планування запасів і логістика та ін.

До прикладу, Василішин С.І. виділяє інструменти для оцінки ризиків – використання методів кількісної оцінки ризиків, таких як аналіз чутливості, сценарний аналіз та метод Монте-Карло, для визначення ймовірності виникнення ризиків та їх впливу на фінансові результати; розробка системи для оцінки фінансових, виробничих і економічних ризиків підприємства та планів їх мінімізації [8].

Таким чином, система ОАЗ на аграрному підприємстві має враховувати специфічні аспекти діяльності, забезпечуючи адаптацію до умов сезонності, погодних умов, технологічних інновацій та змін у законодавчій та економічній ситуації.

Будько О.В. наголошує на тому, що система ОАЗ «відіграє важливу роль у функціонуванні системи ФЕБ підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього й зовнішнього середовищ» [6].

Відмітимо, що система ОАЗ фін.-економічної безпеки підприємства повинна бути побудована на принципах, які дозволяють ефективно оцінювати, контролювати та мінімізувати ризики, пов'язані з фінансовими та

економічними аспектами діяльності підприємства. Основні принципи формування такої системи передбачають:

1. Принцип комплексності. Система повинна охоплювати всі аспекти фінансово-економічної діяльності господарства, включаючи бухгалтерський облік, фінансовий аналіз, управлінський облік і контроль за витратами. Важливо забезпечити інтеграцію усіх елементів обліку і аналізу для формування єдиного інформаційного простору.

2. Принцип системності. ОАЗ повинно функціонувати як єдина система, де кожен елемент взаємопов'язаний з іншими. Інформація, що збирається та обробляється, повинна бути систематизованою для прийняття упр. рішень [8].

3. Принцип прозорості. Для забезпечення ефективного контролю та аналізу ФЕБ важливо, щоб система була прозорою. Це включає доступ до фінансової інформації та забезпечення її правильності, актуальності та достовірності. На думку Штангрет А.М. та Караїм М.М. «формування системи обліково-аналітичного забезпечення значною мірою залежить від інформаційних потреб суб'єктів економічної безпеки» [50].

4. Принцип відповідальності. Відповідальність за забезпечення ФЕБ на різних рівнях управління повинна бути чітко розподілена. Це дозволяє ефективно реагувати на зміни та ризики.

5. Принцип об'єктивності. Всі показники та дані, що використовуються в ОАЗ, повинні бути об'єктивними і базуватися на фактах, а не на суб'єктивних припущеннях. Це дозволяє адекватно оцінювати реальний стан ФЕБ підприємства.

6. Принцип оперативності [32]. Для своєчасного виявлення та реагування на зміни у фінансово-економічній ситуації система повинна забезпечувати оперативне надходження інформації. Це включає використання сучасних технологій для автоматизації збору, обробки та аналізу даних.

7. Принцип адаптивності. Система повинна бути гнучкою і здатною

адаптуватися до змін зовнішнього середовища, включаючи зміни в законодавстві, економічних умовах і вимогах до фінансової звітності. Вона повинна забезпечувати можливість швидкої модифікації та оновлення методів обліку та аналізу.

8. Принцип превентивного контролю. Важливим аспектом є попереджувальний контроль за можливими ризиками та загрозами для ФЕБ. Це передбачає своєчасну ідентифікацію потенційних загроз та розробку заходів для їх мінімізації.

На нашу думку, формування системи ОАЗ забезпечення ФЕБ підприємства вимагає комплексного підходу, що поєднує теоретичні основи з практичними аспектами управління ФЕБ. Враховуючи запропоновані принципи процес створення та впровадження системи обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ підприємства передбачає (рис. 1.1):

Рис. 1.1. Етапи створення та впровадження системи обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ підприємства

Основними перевагами такої системи ОАЗ є:

- підвищення ефективності управління фінансовими потоками;
- своєчасне виявлення фінансових проблем і ризиків;
- підвищення рівня фінансової дисципліни та зниження ймовірності порушень.

Таким чином, система ОАЗ управління ФЕБ є необхідною для забезпечення сталого розвитку підприємства. Вона дозволяє не тільки контролювати фінансові потоки, але й ефективно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та внутрішніх процесах підприємства. Впровадження такої системи потребує ретельної підготовки, використання сучасних інформаційних технологій та належного контролю.

Висновки до першого розділу

1. Встановлено, що фінансово-економічна безпека підприємства – це система заходів, спрямованих на захист його фінансових та економічних інтересів, забезпечення стабільності діяльності, збереження активів і здатності ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози і ризики.

2. Наголошено, що «обліково-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» - це комплекс заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного обліку й аналізу всіх фінансово-економічних аспектів діяльності підприємства для виявлення можливих загроз та їх нейтралізації, при цьому підвищуючи ФЕБ підприємства.

3. Визначено класифікацію обліково-аналітичної інформації для забезпечення ФЕБ підприємства, яка є важливим елементом організації управлінської діяльності, оскільки дозволяє структурувати дані для цілей аналізу, планування та прийняття рішень. Визначення правильних категорій і критеріїв класифікації допомагає ефективно оцінювати ризики, мінімізувати загрози і забезпечити стабільність підприємства в умовах мінливого економічного середовища.

4. Встановлено, що формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства є важливим процесом та має враховувати специфічні аспекти діяльності, забезпечуючи адаптацію до умов сезонності, погодних умов, технологічних інновацій та змін у законодавчій та економічній ситуації. Визначено етапи створення та впровадження системи обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ підприємства: аналіз поточного стану підприємства, розробка стратегії, вибір програмного забезпечення, впровадження, оцінка ефективності.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

2.1. Фінансово-економічна характеристика АВ ТОВ «Агроцентр К»

Аграрно-виробниче товариство з обмеженою відповідальністю «Агроцентр К»(далі АВ ТОВ «Агроцентр К») знаходиться за юридичною адресою м. Дніпро, Дніпропетровська обл., вулиця Мільмана, буд. 110а. Головний (найбільший) підрозділ розташований в с. Осикувате, що в свою чергу знаходиться на відстані приблизно в дев'яносто кілометрів від головного офісу в м.Дніпро. Розташування підприємства є досить вигідним - близька відстань до головного офісу, обласного центра, і відповідно і ринку збуту, а між ними і підприємством проходить велика кількість залізничних маршрутів і автомобільних шляхів.

АВ ТОВ «Агроцентр К»- один із найбільших товаровиробників сільськогосподарської продукції в Дніпропетровській області. Підприємство головним видом діяльності обрало сільське господарювання, в більшій частині тваринництво, в меншій рослинництво. Підприємство займається вирощуванням зернових, бобових ,олійних культур, і ріпаку та виготовляє борошно. По тваринництву АВ ТОВ «Агроцентр К» розводить свиней, овець, корів, займається бджільництвом та рибальством та самостійно виготовляє продукцію, і займається збутом. Окрім цього на підприємстві надають послуги із переробки зернових культур.

АВ ТОВ «Агроцентр К» є платником Єдиного податку, що відноситься до 4 групи.

Для своєї діяльності господарство забезпечене певними видами активів, які ми проаналізуємо за допомогою даних наведених в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Оцінка майна АВ ТОВ «Агроцентр К», тис. грн.

Види активів	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2023 р. у % до 2019 р.
Майно - усього	478 031,0	480 120,0	533 447,0	665 249,0	726 584,0	152,0
Необоротні активи	188 509,0	205 427,0	221 748,0	244 171,0	262 310,0	139,1
Основні засоби	157 595,1	172 395,0	192 561,0	200 713,0	228 244,0	144,8
Довгострокові біологічні активи	8 509,0	9 980,0	9 091,0	9 430,0	11 875,0	139,5
Оборотні активи	289 522,0	274 693,0	311 699,0	421 078,0	464 274,0	160,3
Запаси	140 925,0	145 513,0	190 220,0	299 761,0	358 988,0	254,7
Поточна дебіторська заборгованість	103 718,0	91 332,0	66 306,0	71 042,0	53 007,0	51,1
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	105,0	167,0	10 206,0	838,0	305,0	290,4
Інші оборотні активи	386,0	537,0	492,0	1 515,0	2 294,0	594,3
Витрати майбутніх періодів	15 519,0	12 080,0	9 457,0	5 427,0	4 100,0	26,4

Загальний аналіз майна АВ ТОВ «Агроцентр К» за досліджуваний період свідчить про суттєве зростання активів компанії. Загальне майно підприємства зросло на 52% у 2023 р. порівняно з 2019 р., особливо завдяки оборотним активам, які збільшилися на 60,35. Основну роль у зростанні запасів, які зросли в 1,5 рази, що свідчить про підвищення виробничих потреб та стратегічне нарощування запасів для забезпечення стабільності виробництва, в той час як поточні дебіторська заборгованість знизилася майже вдвічі, що покращує фінансову стійкість. Оборотні активи в цілому демонструють високу динаміку, тоді як необоротні активи зросли на 39,1%, зокрема основні засоби на 44,8%. Значне скорочення витрат майбутніх періодів (на 73,6%) свідчить про їхню оптимізацію, що підвищує ефективність розподілу ресурсів.

Також проаналізуємо джерела за рахунок яких утворилися господарські засоби (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Оцінка капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К», тис. грн.

Види капіталу	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2023 р. у % до 2019 р.
Капітал-усього	478 031,0	480 120,0	533 447,0	665 249,0	726 584,0	152,0
Власний капітал	351 504,0	324 828,0	326 692,0	422 833,0	502 871,0	143,0
Зареєстрований капітал	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	100,0
Зобов'язання і забезпечення	126 527,0	155 292,0	206 755,0	242 416,0	223 713,0	176,8
Довгострокові зобов'язання	24 908,0	36 930,0	14 822,0	109 455,0	31 000,0	124,4
Поточні зобов'язання	101 619,0	118 362,0	191 933,0	132 961,0	192 713,0	189,6
Поточна кредиторська заборгованість	46 977,0	37 459,0	40 572,0	68 360,0	56 295,0	119,8

Аналіз капіталу господарства свідчить про значне зростання загальної вартості капіталу в 1,5 рази, що зумовлено насамперед збільшенням власного капіталу на 43% та зобов'язання на 76,8%. Таке зростання вказує на деяку стабільність та накопичення прибутку. У структурі зобов'язань найбільше зросли поточні зобов'язання на 89,6%, що вказує на залучення короткострокових кредитів для фінансування поточних витрат. Довгострокові зобов'язання зросли лише на 24,4%, що вказує на обережний підхід до залучення довгострокових позик.

Аналіз фінансових показників за досліджуваний період свідчить про значне зростання чистого доходу від реалізації на 56,9%, що може свідчить про розширення ринку збуту і підвищення цін на продукцію (рис.2.1). Відповідно і собівартість продукції зросла на 52,83%, що пов'язано зі значним зростанням ціна на ПММ.

Незважаючи на це, прибуток від операційної діяльності збільшився

майже вдвічі, а чистий прибуток зріс на 102,4%.

Рис. 2.1. Фінансові результати АВ ТОВ «Агроцентр К», тис. грн

Це свідчить про покращення ефективності роботи підприємства, вміння контролювати витрати та зберігати рентабельність навіть в умовах воєнного стану.

За допомогою рис. 2.2 проведемо оцінку фінансової стійкості на АВ ТОВ «Агроцентр К». Аналіз зазначених коефіцієнтів вказує на покращення фінансової автономії підприємства. Коефіцієнт автономії показує нестабільну динаміку протягом досліджуваного періоду, до 2021 р. від знижувався, після цього року він почав відновлюватися, досягнувши в 2023 р. значення 0,69, що в свою чергу свідчить про збільшення залежності від зовнішнього фінансування. Щодо коефіцієнту концентрації залученого капіталу, то проти 2022 р. цей показник знизився до 30,79%, що свідчить про повернення до більш збалансованої структури капіталу з акцентом на власні джерела, зменшуючи фінансові ризики.

Аналіз коефіцієнта фінансування показує, що цей показник зменшився з 2,77 у 2019 р. до 1,58 у 2021 р., що вказує на зростання частки залученого капіталу відносно власного. Однак, з 2022 р. цей показник почав зростати і досяг 2,24 у 2023 р., що свідчить про повернення до більш стійкого

співвідношення між власним і залученим капіталом.

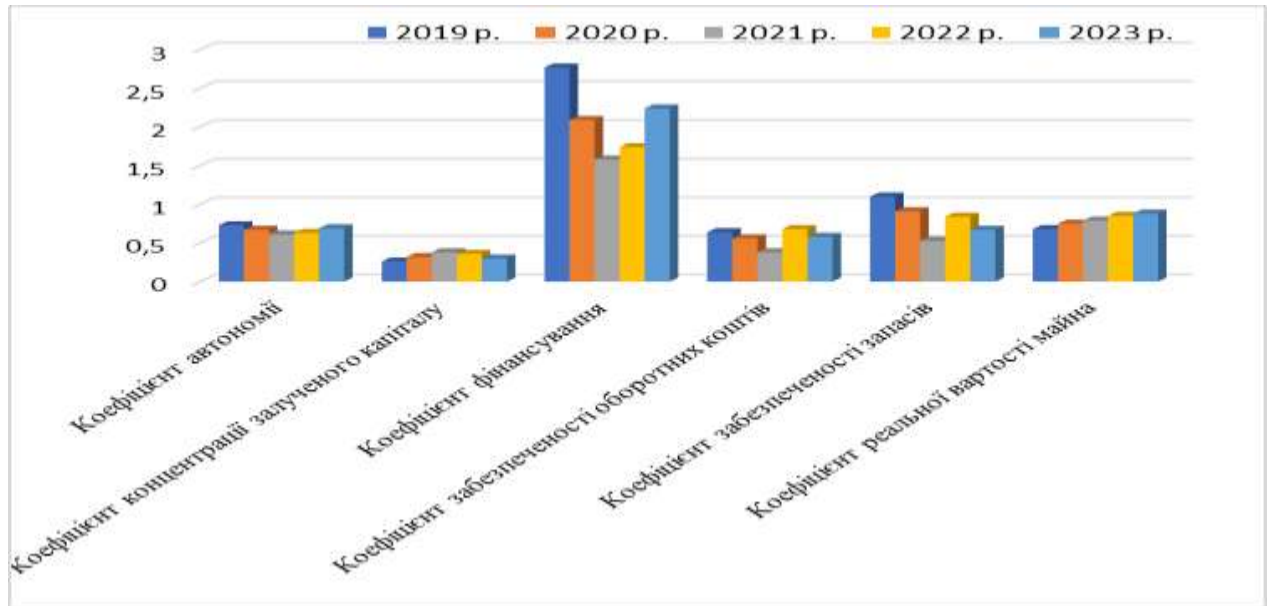

Рис. 2.2. Показники фінансової стійкості
АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2019-2023 рр.

В додатку А проведемо оцінку ліквідності підприємства, платоспроможності і оборотності активів. Хоча чистий дохід від реалізації продукції зріс на 56,97%, що вказує на зростання бізнесу, показники ліквідності та платоспроможності погіршилися - коефіцієнти абсолютної ліквідності та покриття знизилися, що свідчить про зниження здатності підприємства покривати свої зобов'язання. Водночас, оборотність активів залишалася стабільною, а коефіцієнт завантаження оборотних активів показує оптимальне їх використання.

Аналіз ділової активності АВ ТОВ «Агроцентр К» проведемо за допомогою даних додатку Б. загальний коефіцієнт обертання капіталу та фондівідача необоротних активів зросли, що свідчить про ефективніше використання капіталу та основних засобів. Коефіцієнт обертання оборотних активів та дебіторської заборгованості покращився, а тривалість обороту цих активів зменшилася, що свідчить про швидкий обіг коштів. Однак, коефіцієнт обертання оборотних виробничих засобів знизився, що вказує на зниження ефективності використання цих ресурсів. Загалом, підприємство

демонструє позитивні зміни в обігу активів та заборгованості.

Комплексну оцінку фінансового стану [33] АВ ТОВ «Агроцентр К» здійснимо за допомогою даних в додатку В. Дані додатку демонструють стабільно високий рівень фінансової стійкості та ефективності. Незважаючи на коливання в ряді показників, підприємство підтримує сильні позиції за ліквідністю, зокрема, високі рейтинги за коефіцієнтами поточної ліквідності та оборотності дебіторської заборгованості. Однак, зниження показників оборотності запасів у 2023 р. свідчить про потребу в удосконаленні управління запасами. Рентабельність продажів, активів і капіталу залишаються на достатньо високому рівні, що вказує на ефективне використання ресурсів і прибутковість господарства. Інтегрований показник фінансового стану показує стабільний рейтинг «А» протягом всього досліджуваного періоду, що вказує на надійну фінансову позицію АВ ТОВ «Агроцентр К».

2.2. Характеристика роботи служби економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К» та оцінка її стану за окремими складовими

Служба економічної безпеки підприємства відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та ефективності його діяльності. Її основне завдання – захист підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, які можуть вплинути на його фінансове становище, репутацію, майно та інші фінансово-економічні аспекти.

Відмітимо, що не дивлячись на те, що в АВ ТОВ «Агроцентр К» не створено окремого підрозділу на зразок служби економічної безпеки, проте питання, які стосуються щодо захисту підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз відносяться до компетенції багатьох фахівців. Перш за все це директор підприємства, в міру повноважень певних посадових осіб це можуть бути комерційний директор, головний бухгалтер, фахівець з організації майнової та особистої охорони, начальник юридичного відділу,

інженер із застосування комп'ютерів, директор з персоналу та інші.

Наголосимо, що загалом основними завданнями щодо забезпечення ФЕБ АВ ТОВ «Агроцентр К» є (рис. 2.3):

Рис. 2.3. Основні завданнями щодо забезпечення ФЕБ АВ ТОВ «Агроцентр К»

Проведемо оцінку ефективності роботи ключових фахівців в зоні відповідальності яких знаходяться питання ФЕБ підприємства:

- організаційна структура та кадрове забезпечення. Враховуючи те, що підприємство не має окремої служби економічної безпеки, попри це АВ ТОВ

«Агроцентр К» має достатньо кваліфікованих спеціалістів з різних напрямів (фінанси, правознавство, інформаційні системи, аналітика тощо);

- методичне забезпечення. АВ ТОВ «Агроцентр К» має в арсеналі розроблені методи та інструменти для виявлення і аналізу ризиків та загроз, до прикладу, SWOT-аналіз, аналіз чутливості, матриця ризиків, наявність алгоритмів для обробки та реагування на економічні загрози (оцінка фінансової стійкості, алгоритм реагування на зміну цін на сировину чи продукцію, ідентифікація витрат із низьким коефіцієнтом корисності тощо);

- фінансовий контроль і управління ризиками передбачають здатність виявляти та мінімізувати ризики, зокрема, ризики неплатоспроможності контрагентів, фінансові шахрайства, недостовірність бухгалтерської звітності; застосування інструментів для управління ризиками: хеджування, страхування, диверсифікація фінансових потоків;

- оцінка стану інформаційної безпеки передбачає: наявність політики безпеки даних та інформаційних систем, впровадження заходів для захисту від несанкціонованого доступу до фінансових та комерційних даних, оцінка використання сучасних технологій для запобігання витоку конфіденційної інформації.

- взаємодія з державними органами та партнерами передбачає співпрацю з податковими органами, правоохоронними установами, органами статистики для забезпечення відповідності вимогам законодавства, наявність політики щодо взаємодії з постачальниками, клієнтами та іншими контрагентами для зниження ризиків у контрактах і договорах, превентивні заходи для уникнення конфліктів з контрагентами та державними органами;

- аналіз внутрішніх загроз та протидія корупції передбачає проведення перевірок на наявність випадків корупції, розкрадання майна, фінансових махінацій, наявність механізмів для анонімного повідомлення про порушення та зловживання з боку персоналу, оцінка результатів внутрішніх перевірок та розслідувань.

Тепер пропонуємо провести оцінювання ФЕБ АВ ТОВ «Агроцентр К»

за окремими її складовими. При цьому застосуємо інтегральний підхід, що дозволить значно полегшити процес оцінювання, зберігаючи при цьому високу інформативність і точність результатів. Всі розрахунки здійснено за допомогою формули:

$$I_i^{\Sigma} = \sqrt{w_j \sum_{j=1}^k \left(1 - \frac{x_j}{x_{max}}\right)^2} \quad (2.2)$$

де, I_i^{Σ} інтегральне оцінювання індикатора за i -ою складовою ФЕБ (наприклад, фінансовою, управлінською ін.);

w_j ваговий коефіцієнт значущості j -го індикатора i -ої складової ФЕБ;

k - кількість індикаторів i -ої складової ФЕБ підприємства.

Інтегральний показник складових ФЕБ відображає рівень безпеки в різних аспектах його діяльності. Проведемо оцінку складових ФЕБ для АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2022-2023 рр., що дозволяє провести порівняльний аналіз і оцінити динаміку змін у кожній з цих складових (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Інтегральний показник складових
фінансово-економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К»

Складова ФЕБ	2022 р.	2023 р.
Ресурсна	0,59	0,7
Фінансова	0,8	0,85
Правова	0,53	0,42
Управлінська	0,5	0,74
Технологічна	0,41	0,55
Інформаційна	0,67	0,83
Кадрова	0,82	0,78

За допомогою даних наведених в табл. 2.3 зробимо наступні висновки:

- ресурсна складова за рік збільшилася на 0,11, що свідчить про покращення забезпеченості підприємства ресурсами, що підвищує його здатність до стабільної та ефективної діяльності;

- збільшення фінансової складової на 0,05 свідчить про незначне, але позитивне поліпшення фінансової стійкості підприємства, що є результатом зростання прибутковості, покращення платоспроможності, оптимізації фінансових потоків, що дозволяє дещо знижувати фінансові ризики;

- зниження правової складової на 0,11 свідчить про деяке погіршення правового середовища для АВ ТОВ «Агроцентр К», це пов'язано з певними правовими обмеженнями, змінами в законодавстві, посиленням регулювання, що створює певні ризики для нормальної діяльності;

- значне поліпшення управлінської складової (на 0,24) вказує на покращення внутрішнього управління, зокрема на поліпшення організаційних процесів, прийняття кращих управлінських рішень, і це є позитивним сигналом для стабільності підприємства;

- збільшення технологічної складової на 0,14 свідчить про впровадження нових технологій на підприємстві, а саме використання геоінформаційних систем та дронів для точного моніторингу та обробки полів;

- зростання на 0,16 інформаційної складової свідчить про покращення в сфері збору, обробки та використання інформації, це результат оптимізації процесів через аналіз великих масивів даних (Big Data);

- незначне зниження на 0,04 у кадровій складовій вказує на деяке погіршення ситуації з кадровими ресурсами, що зумовлене мобілізацією працівників, незважаючи на наявність механізмів бронювання для працівників агробізнесу. Проте цей показник все одно залишає підприємство на високому рівні в порівнянні з іншими складовими.

У загальному, АВ ТОВ «Агроцентр К» демонструє позитивну динаміку в більшості складових ФЕБ, що свідчить про зміцнення його економічної безпеки. Але для комплексної оцінки необхідно звернути увагу на слабкіші складові (правова та кадрова).

Пропонуємо візуалізацію здійснити за допомогою пелюсткової діаграми (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Інтегральний показник складових фінансово-економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К»

Таким чином, кожна пелюстка характеризує значення відносної ваги в загальній системі ФЕБ АВ ТОВ «Агроцентр К», відповідно чим сильніше показник наближається до 1, тим більша відносна оцінка та значущість цієї складової на ФЕБ господарства. Отже, значення, яке наближається до 1, показує на значний вплив конкретної складової на економічну безпеку підприємства та її високу ефективність.

2.3. Оцінка системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою АВ ТОВ «Агроцентр К»

АВ ТОВ «Агроцентр К» одне з аграрних підприємств регіону, яке активно працює у сфері сільського господарства, забезпечуючи і постачання аграрної продукції, а також надаючи послуги для інших агровиробників. В умовах високої конкурентної боротьби та нестабільності аграрного ринку, саме система обліково-аналітичного є ключовою складовою для забезпечення ФЕБ підприємства.

Система функціонування обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ в АВ ТОВ «Агроцентр К» - це комплекс законодавчо-правових норм, мотиваційних факторів і стимулів, а також методів й інструментів, які використовуються для здійснення цілеспрямованої діяльності в сфері обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ підприємства.

Обліково-аналітичне забезпечення ФЕБ АВ ТОВ «Агроцентр К» є важливим інструментом для формування, моніторингу та оцінки загроз і ризиків, які можуть вплинути на стабільність підприємства (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Складові системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління ФЕБ АВ ТОВ «Агроцентр К»

Система функціонування обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ в АВ ТОВ «Агроцентр К» передбачає такі елементи:

- збір необхідної інформації;
- методи її узагальнення;
- оцінку достовірності та аналіз отриманої інформації;
- технології представлення даних користувачам;
- точне визначення рівня та стану ФЕБ підприємства;
- точну оцінку рівня та стану економічної безпеки потенційних партнерів та конкурентів, діяльність яких може впливати на економічну безпеку підприємства.

Для ефективного управління фінансово-економічною безпекою в АВ ТОВ «Агроцентр К» розроблено систему, яка дозволяє своєчасно виявляти та мінімізувати ризики, пов'язані з фінансовими та економічними процесами, такими як ризики невиконання боргів, коливання цін на сільськогосподарську продукцію, неправомірні витрати тощо.

Метою оцінки є аналіз поточного стану системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в АВ ТОВ «Агроцентр К», а також виявлення сильних і слабких сторін у формуванні цієї системи з подальшими рекомендаціями щодо її вдосконалення.

Основними функціями ОАЗ безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К» можемо виділити:

- моніторинг та аналіз фінансового стану передбачає систематичне відстеження ключових фінансових показників (рентабельність, ліквідність, платоспроможність) дозволяє своєчасно виявляти відхилення від нормальних значень і вжити заходів для мінімізації ризиків. Фінансовий аналіз проводиться регулярно на основі даних бухгалтерської звітності. Проте, для більш точного прогнозування та зниження ризиків необхідно вдосконалити методи прогнозування і враховувати такі фактори, як коливання цін на продукцію, зміни в політичній ситуації та інші зовнішні чинники. Окремі аспекти планування (наприклад, довгострокові фінансові прогнози) інколи недостатньо деталізовані, що обмежує можливості стратегічного управління;
- ідентифікація та управління ризиками включає оцінку і виявлення

можливих фінансових, економічних, правових, інформаційних ризиків, що допомагає сформувавши стратегію для їх мінімізації. Управління ризиками є важливою складовою частиною обліково-аналітичної системи. В АВ ТОВ «Агроцентр К» для мінімізації фінансових ризиків використовуються такі методи: ризик-менеджмент - регулярний моніторинг змін на ринку, зокрема, коливань цін на сільськогосподарську продукцію, вартості палива, закупівельних цін на ресурси; диверсифікація - підприємство намагається знизити залежність від одного виду продукції, що допомагає зменшити потенційні фінансові втрати при коливаннях цін на ринку;

- планування та прогнозування передбачає використання прогнозних моделей дозволяє підприємству передбачати можливі негативні впливи на його діяльність і сформувавши необхідні заходи для збереження фінансово-економічної стабільності;

- аудит і внутрішній контроль передбачає проведення перевірок та аудиторських процедур для забезпечення відповідності діяльності підприємства встановленим нормам, а також для виявлення і попередження шахрайства та зловживань;

- методи та інструменти обліково-аналітичного забезпечення включає: аналіз фінансової звітності, що допомагає виявити потенційні проблеми в управлінні ресурсами, контролю за витратами та доходами; бюджетування, тобто регулярне складання бюджету для забезпечення фінансової стабільності та підтримки необхідного рівня ліквідності; фінансове прогнозування допомагає оцінити майбутні тенденції у діяльності підприємства та виявити можливі фінансові ризики.

Підсумовуючи оцінку роботи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в АВ ТОВ «Агроцентр К», можна зробити такі висновки:

- система обліково-аналітичного забезпечення в підприємстві загалом добре розвинена, проте є певні прогалини в інтеграції фінансових, управлінських і інформаційних процесів;

- для покращення фінансово-економічної безпеки слід вдосконалити методи прогнозування, впроваджувати більше стратегічних підходів до управління ризиками, а також посилити систему інформаційної безпеки;

- варто розглянути можливість інтеграції нових програмних засобів для автоматизації управління фінансовими ризиками та забезпечення більш швидкої адаптації до змін у зовнішньому середовищі.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення є важливою складовою частиною фінансово-економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К». Воно допомагає забезпечити ефективне управління фінансами, своєчасно виявляти ризики та загрози, а також забезпечує інструменти для їх попередження чи мінімізації. Тому важливою умовою підтримки фінансово-економічної безпеки є постійний моніторинг, аналіз і вдосконалення обліково-аналітичних процедур на підприємстві.

Висновки до другого розділу

1. АВ ТОВ «Агроцентр К» один із найбільших товаровиробників сільськогосподарської продукції в Дніпропетровській області. Незважаючи на коливання в ряді показників, підприємство підтримує сильні позиції за ліквідністю. Однак, зниження показників оборотності запасів у 2023 р. свідчить про потребу в удосконаленні управління запасами. Рентабельність продажів, активів і капіталу залишаються на достатньо високому рівні, що вказує на ефективне використання ресурсів і прибутковість господарства. Інтегрований показник фінансового стану показує стабільний рейтинг «А» протягом всього досліджуваного періоду, що вказує на надійну фінансову позицію АВ ТОВ «Агроцентр К».

2. Відмітимо, що в АВ ТОВ «Агроцентр К» не створено окремого підрозділу на зразок служби економічної безпеки, проте питання, які стосуються щодо захисту підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз відносяться до компетенції багатьох фахівців. Перш за все це директор

підприємства, в міру повноважень певних посадових осіб це можуть бути комерційний директор, головний бухгалтер, фахівець з організації майнової та особистої охорони, начальник юридичного відділу, інженер із застосування комп'ютерів, директор з персоналу та інші.

3. АВ ТОВ «Агроцентр К» має в арсеналі розроблені методи та інструменти для виявлення і аналізу ризиків та загроз, до прикладу, SWOT-аналіз, аналіз чутливості, матриця ризиків, наявність алгоритмів для обробки та реагування на економічні загрози (оцінка фінансової стійкості, алгоритм реагування на зміну цін на сировину чи продукцію, ідентифікація витрат із низьким коефіцієнтом корисності тощо).

4. Аналіз інтегрального показника складових ФЕБ підприємства показує позитивну динаміку більшості аспектів, зростання ресурсної складової свідчить про покращення забезпечення ресурсами, підвищення фінансової вказує на зміцнення фінансової стійкості, значне покращення управлінської складової демонструє ефективніше внутрішнє управління і прийняття якісних рішень, зростання технологічної та інформаційної складових є результатом використання геоінформаційних систем, дронів і аналізу великих даних. Водночас, зниження правової складової відображає ризики, пов'язані з правовими змінами, а незначне зниження кадрової складової пояснюється мобілізацією працівників, незважаючи на механізми бронювання.

5. Встановлено, що система функціонування обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ в АВ ТОВ «Агроцентр К» передбачає такі елементи: збір необхідної інформації; методи її узагальнення; оцінку достовірності та аналіз отриманої інформації; технології представлення даних користувачам; точне визначення рівня та стану ФЕБ підприємства; точну оцінку рівня та стану економічної безпеки потенційних партнерів та конкурентів, діяльність яких може впливати на економічну безпеку підприємства. Тому важливою умовою підтримки фінансово-економічної безпеки є постійний моніторинг, аналіз і вдосконалення обліково-аналітичних процедур на підприємстві.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Створення аналітичної основи для управління фінансово-економічною безпекою аграрних підприємств

Вдосконалення аналітичної основи для управління ФЕБ аграрного підприємства є важливим напрямом, оскільки він дозволяє покращити стратегію управління ризиками, забезпечити стабільність і розвиток підприємства, а також мінімізувати втрати у випадку кризових ситуацій.

Аграрні підприємства часто стикаються з різноманітними фінансовими та економічними ризиками - коливання цін на сільськогосподарську продукцію, зміни в законодавстві, погодні умови, дефіцит фінансування тощо [12]. Тому одним з напрямів вдосконалення є розробка сучасних аналітичних інструментів для комплексної оцінки цих ризиків.

Відмітимо, що з цією метою пропонуємо застосовувати аналітичні інструменти для оцінки ризиків, а саме : використання прогнозних моделей для оцінки ризиків дозволяє більш точно визначити ймовірність настання цих ризиків, їх вплив на підприємство та розробити ефективні стратегії для їх мінімізації; застосування методів фінансового аналізу (до прикладу, який проведений в підрозділі 2.1); врахування зовнішніх факторів (погода, ціни на ринку, зміни в законодавстві).

Як Долбнева Д.В. наголошує на впровадженні інформаційних технологій для моніторингу фінансових процесів [22]. Автор зазначає, що аналітичні процеси повинні базуватися на реальних даних, що потребує ефективного моніторингу фінансових потоків на підприємстві, що можна досягти за допомогою автоматизації обліку і контролю за фінансовими

операціями, впровадженню інформаційних систем для збору та обробки даних (ERP-системи, бізнес-аналітика), використання аналітичних платформ для прийняття рішень на основі даних у реальному часі.

Переконані, що ОАЗ управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства значною мірою залежить від професійних ризиків бухгалтера, оскільки саме облікова інформація, її точність і правильність інтерпретації бухгалтером, становить основу для ефективного функціонування цієї системи. Будь-які помилки або недоліки в процесі обробки та аналізу облікових даних можуть призвести до спотворення результатів фінансової звітності, що безпосередньо впливає на прийняття управлінських рішень і на стан ФЕБ підприємства в цілому.

Оскільки інтенсивність та періодичність поява ситуацій, які пов'язані з профризиками бухгалтера, мають стохастичний характер і важко піддаються прогнозу, точна та неупереджене оцінювання таких ризиків є складною [23]. В обліковій системі фіксуються лише наслідки таких ризиків, зокрема штрафи, пені та неустойки, що виникають унаслідок порушень під час виконання господарських угод або податкових платежів. Тому підприємства стикаються з необхідністю розробки ефективних інструментів для передбачення, аналізу та мінімізації профризиків бухгалтера (рис. 3.1). Управління профризиками бухгалтера є важливим елементом загальної системи ФЕБ аграрного підприємства. Від його ефективності залежить не лише стабільність фінансових потоків, а й захист підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, що можуть виникнути в процесі його діяльності.

Таким чином, управління профризиками бухгалтера на аграрному підприємстві вимагає врахування специфіки агробізнесу. Важливе значення має впровадження ефективних методів обліку та контролю, навчання облікових працівників і використання сучасних технологій для зниження ризиків та забезпечення ФЕБ підприємства. У разі виявлення серйозного профризиків бухгалтера, можна обрати такі підходи [51]:

- «уникнення ризику», що полягає в припиненні співпраці з певними

працівниками або групами облікового персоналу, чия діяльність може завдати значної шкоди підприємству;

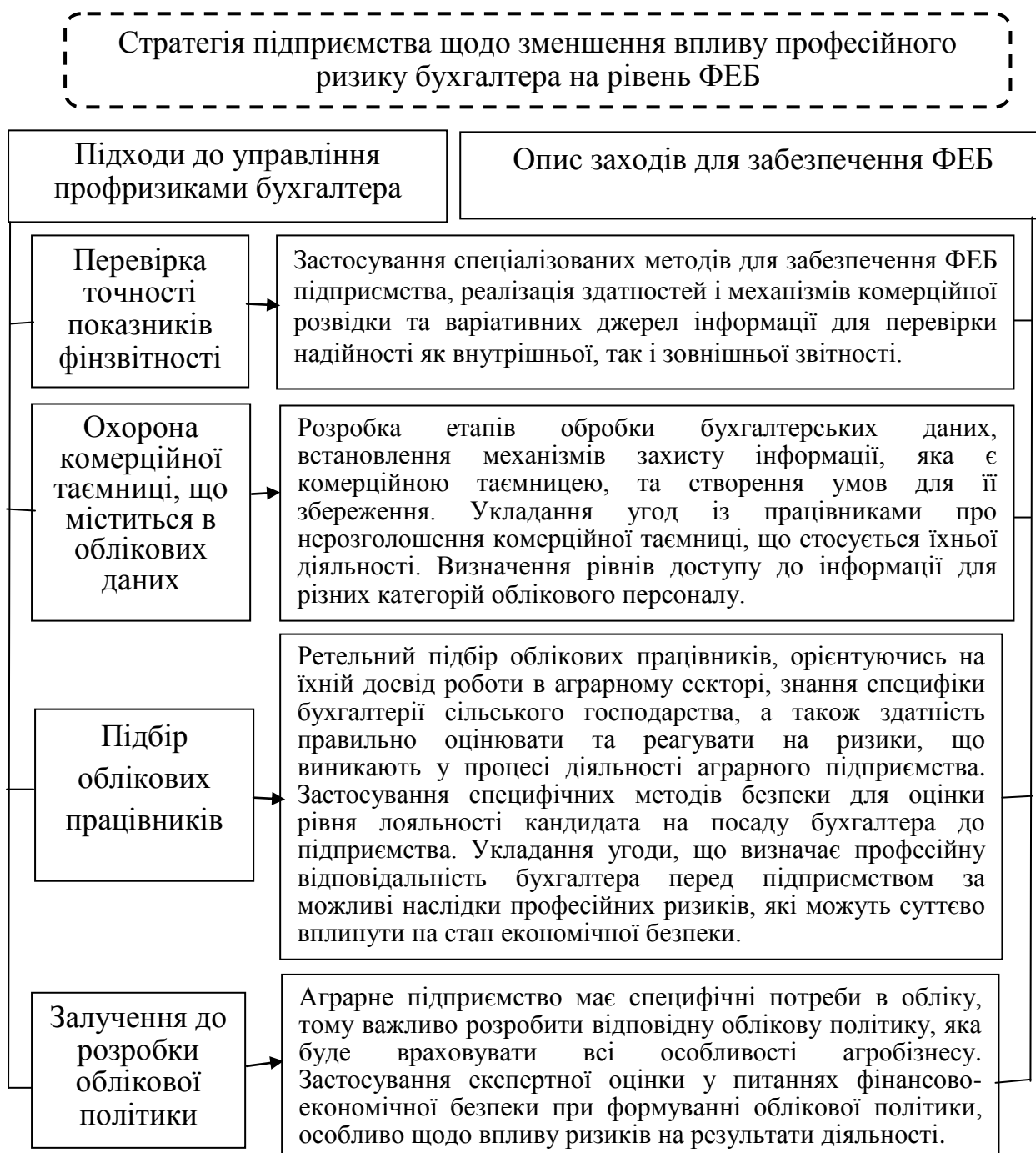

Рис. 3.1. Управління профризиками бухгалтера в системі ФЕБ аграрного підприємства

- «страхування ризику», що передбачає укладення договорів зі страховими компаніями, які покривають відповідальність за збитки, завдані працівниками, що є найбільш схильними до ризиків. Це можуть бути, наприклад, працівники з низьким рівнем кваліфікації, студенти, пенсіонери

або ті, хто раніше мав проблеми з розголошенням комерційної таємниці на попередніх роботах. Також визначається сума страхових внесків, що виплачуються страховим компаніям, створюючи таким чином фонд для покриття наслідків професійних ризиків.

Переконані, що необхідно розробити систему постійного моніторингу фінансової ситуації аграрного підприємства для виявлення потенційних загроз, що передбачає регулярний аналіз фінансових звітів, оцінка змін в економічних показниках (необхідно аналізувати динаміку основних фінансово-виробничих показників, що дає змогу вчасно виявляти відхилення від нормальних значень і своєчасно реагувати на зміни), проведення стрес-тестів – це метод оцінки стійкості підприємства до зовнішніх і внутрішніх економічних шоків.

Стрес-тести дозволяють прогнозувати наслідки різних сценаріїв (наприклад, зниження цін на продукцію, підвищення витрат, коливання валютних курсів), що може допомогти у визначення можливих загроз для ФЕБ підприємства, розробка індикаторів та порогових значень для виявлення загроз і можливих проблем [52]. Після проведення аналізу та стрес-тестування необхідно виявляти основні загрози, що можуть вплинути на діяльність підприємства. Це можуть бути як внутрішні фактори (наприклад, зниження ефективності управлінських рішень), так і зовнішні (зміни в законодавстві, економічна нестабільність в країні чи на світовому ринку).

Розробка такої системи моніторингу дозволяє аграрним підприємствам своєчасно реагувати на зміни в економічній ситуації, оптимізувати ресурси та забезпечити стабільність і конкурентоспроможність на ринку.

Вчені, які досліджують та аналізують систему формування ОАЗ управління ФЕБ аграрних підприємств, наголошують, що різноманітність об'єктів та їх якісних характеристик, зростання частки операцій, виконуваних організацією, а також інші аспекти її діяльності ускладнюють процеси обліку, збирання та обробки інформації. «У зв'язку з цим виникає потреба в удосконаленні методичних підходів, які б ефективніше

задовольняли інформаційні запити користувачів» [50].

Сучасні підприємства, зокрема аграрні, стикаються з необхідністю впровадження альтернативних підходів до обліку та звітності, які б відповідали потребам власників та менеджменту. Традиційна звітність не завжди здатна забезпечити повну й оперативну інформацію про стан діяльності організації, тому цю роль частіше покладають на управлінський облік і звітність. Погоджуємося з твердженням С.І. Василішина, який зазначає, що «оскільки управління ФЕБ посуті переважно залежить від управлінських рішень внутрішніх користувачів, то і його інфорзабезпечення має ґрунтуватися на вдосконаленні форм внутрішньої звітності» [11].

Отже, для задоволення потреб зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів, яким необхідна інформація щодо питань ФЕБ аграрних підприємств пропонується впровадження у спеціальній формі «Звіті управлінської звітності» - «Внутрішній звіт з фінансово-економічної безпеки», цей звіт поєднує фінансові дані та текстову інформацію щодо впливу різних видів ризиків на ФЕБ, має статус «комерційної таємниці» та служить основою для ухвалення менеджерами агропідприємства обґрунтованих рішень, спрямованих на зміцнення його фінансової стійкості, а відповідно і ФЕБ.

На нашу думку, підготовка відповідної форми повинна здійснюватися на запит менеджерів підприємства, але не рідше 1 раз на квартал. Функціональність цієї форми внутрішньої звітності забезпечується синхронізацією показників оцінки різних груп ризиків із статтями «Звіту про фінансовий стан (Баланс)». Практична значущість запропонованої форми полягає у можливості адекватної оцінки ризикового середовища аграрного бізнесу, а також у формуванні обґрунтованих управлінських рішень для зміцнення ФЕБ та посилення внутрішнього контролю. В додатку Е наведено запропоновану форму «Внутрішній звіт з фінансово-економічної безпеки».

Створення аналітичної основи для управління ФЕБ аграрних підприємств є важливим етапом у забезпеченні стабільності і розвитку підприємства в умовах змінюваного ринкового середовища, високої

конкуренції та специфічних викликів аграрного сектору (рис. 3.2).

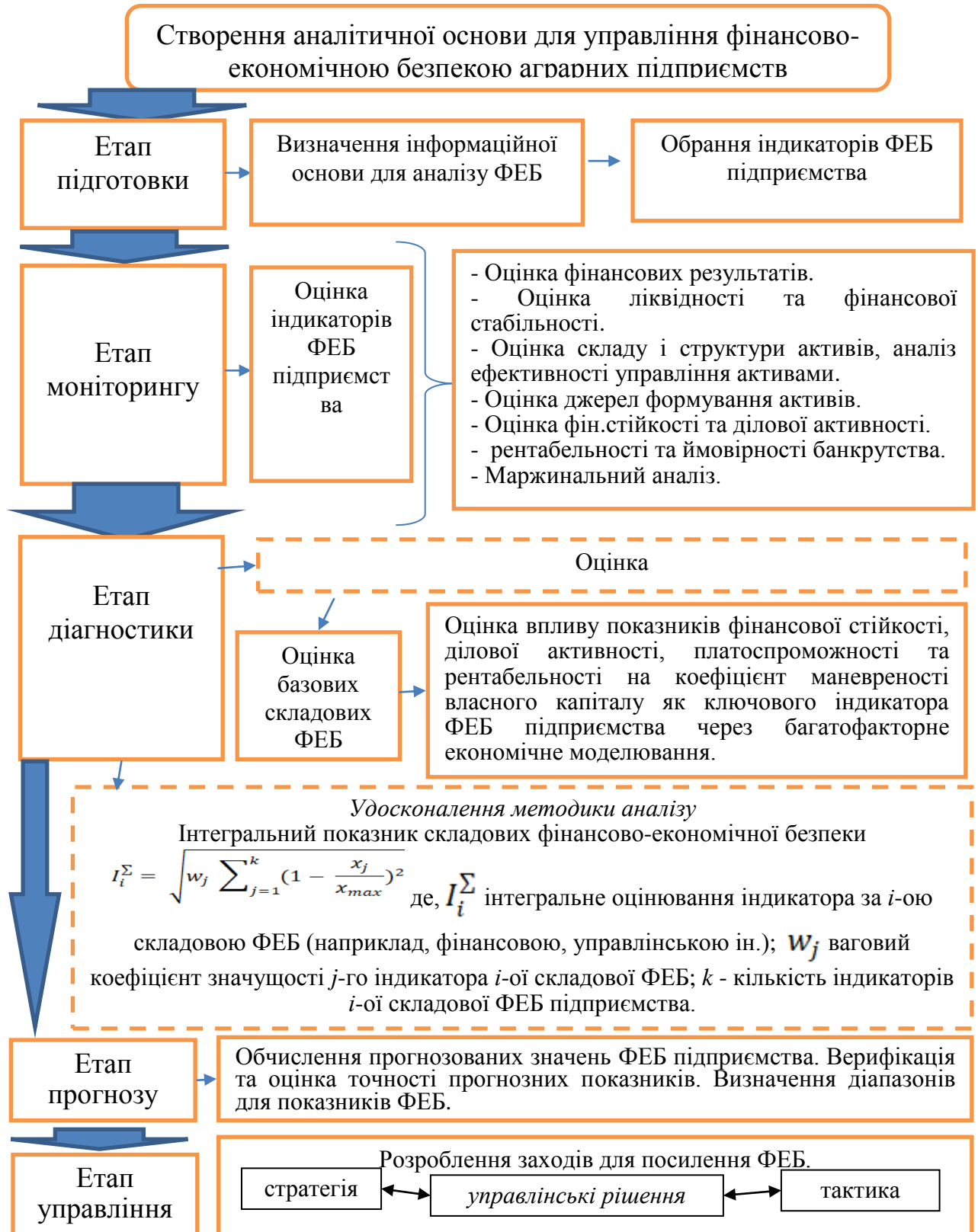

Рис. 3.2. Алгоритм створення аналітичної основи для управління фінансово-економічною безпекою аграрних підприємств

Першим кроком є збір відповідної інформації, яка допоможе

сформувати аналітичну основу. Наступним етапом є оцінка фінансово-економічної діяльності підприємства з точки зору її стійкості, рентабельності та ефективності. Окремо потрібно вивчити ризики, з якими може зіткнутися аграрне підприємство. Важливо розробити індикатори, які дозволяють виявляти та оцінювати рівень ФЕБ підприємства. Для створення аналітичної основи необхідно використовувати різні методи прогнозування та моделювання, що дозволяють передбачати майбутні зміни в фінансово-економічному стані підприємства. На останок необхідно створити систему управління, яка базується на зібраних і проаналізованих даних, а саме інтеграція системи обліку (забезпечення ефективного збору і обробки інформації з усіх підрозділів), використання програмних інструментів для аналізу (впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації процесів аналізу та прийняття управлінських рішень), моніторинг та коригування рішень (на основі результатів аналітичних досліджень здійснюється коригування поточної стратегії підприємства).

Таким чином, створення аналітичної основи для управління ФЕБ аграрних підприємств дозволяє не тільки ефективно оцінювати поточний стан підприємства, але й прогнозувати можливі загрози, оперативно реагувати на зміни та забезпечувати фінансову стійкість, і як наслідок фінансово-економічну безпеку.

3.2. Розробка та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства на підставі обліково-аналітичного забезпечення

На початку відмітимо, що стратегія – це загальний план дій, спрямований на досягнення конкретних цілей у довгостроковій перспективі, з урахуванням доступних ресурсів і зовнішніх умов. Вона визначає основні напрямки розвитку, пріоритети, а також засоби для досягнення бажаних результатів. Стратегія охоплює великий спектр діяльності – від бізнесу до державних або військових планів.

Формування окремої стратегії забезпечення ФЕБ аграрного підприємства є критично важливим для стабільного і сталого розвитку бізнесу. Основною метою такої стратегії є мінімізація фінансових, виробничих і ринкових ризиків, забезпечення фінансової стабільності та захист аграрного підприємства від непередбачуваних загроз.

Як відмічає Василішин С.І. аграрне підприємство стикається з численними фінансовими та економічними ризиками і як наслідок окрема стратегія ФЕБ дозволяє систематизувати підходи до управління цими ризиками, створити резерви для покриття можливих втрат і зберегти ліквідність підприємства [8].

Поряд з цим відмітимо, що аграрний сектор часто піддається зовнішнім шокам (кліматичні зміни, стихійні лиха, зміни в ринкових умовах). Відповідно стратегія ФЕБ дозволяє проводити систематичний аналіз потенційних загроз і визначити найбільш ефективні заходи для їх мінімізації або нейтралізації. Це може включати забезпечення страхування, створення фінансових резервів або диверсифікацію джерел доходів. Аграрний сектор має, як правило, сезонний характер. Тому для забезпечення стабільності і рентабельності підприємства важливо правильно планувати фінансові потоки, особливо враховуючи сезонні коливання витрат і доходів. Саме стратегія ФЕБ дозволяє створювати чіткі плани для покриття витрат і забезпечення рентабельності протягом усього року.

Ми погоджуємося з Халіною В.Ю. та Абеленцевим Є.В., що стратегія ФЕБ передбачає розробку заходів, спрямованих на підтримку оптимальної структури капіталу, контроль за грошовими потоками, управління боргами та залучення фінансування за необхідності. Це забезпечує підприємству фінансову стабільність навіть у разі змін на ринку або негативних економічних умов [44].

Стратегія ФЕБ допомагає удосконалити ОАЗ. До прикладу використання сучасних технологій, таких як автоматизація, дає можливість здійснювати точний контроль за фінансовими результатами, оптимізувати

витрати та своєчасно коригувати фінансові плани.

Як відмічає Василішин С.І. в аграрному секторі можуть існувати різноманітні державні програми підтримки (субсидії, дотації, пільгове кредитування тощо), саме заздалегідь розроблена стратегія ФЕБ дозволяє адаптуватися до змін у законодавстві, ефективно використовувати державні ресурси і уникати штрафів за порушення нормативних вимог [9]. В умовах швидких змін (кліматичні зміни, нові технології, політичні та економічні зміни) аграрне підприємство повинно бути здатним адаптуватися до нових умов [13]. Стратегія ФЕБ допомагає сформувати гнучкий механізм адаптації, що дозволяє оперативно реагувати на зміни і зберігати фінансову стабільність.

Таким чином, формування стратегії забезпечення ФЕБ для аграрного підприємства є важливим елементом, який дозволяє підвищити стійкість підприємства до внутрішніх і зовнішніх ризиків, забезпечити фінансову стабільність, знизити витрати та оптимізувати використання ресурсів. Це дозволяє підприємству зберігати конкурентоспроможність, досягати стійкого розвитку і забезпечувати прибутковість на довгострокову перспективу.

Розробка та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства на підставі обліково-аналітичного забезпечення – це комплексний процес, що включає кілька обов'язкових етапів, де особлива увага приділяється створенню надійної інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень (рис. 3.2).

Першим етапом виступає аналіз існуючої фінансово-економічної ситуації підприємства. Мета – визначити сильні і слабкі сторони підприємства, а також внутрішні і зовнішні загрози для ФЕБ (до прикладу SWOT – аналіз додаток Д). На цьому етапі необхідно провести комплексний аналіз фінансового стану аграрного підприємства, вивчити основні економіко-фінансові показники, а також виявити фактори, що можуть загрожувати його ФЕБ, а саме: аналіз фінансових звітів, оцінка ліквідності, платоспроможності тощо, аналіз ефективності використання ресурсів, таких

як земля, техніка, трудові ресурси, оцінка ризиків, які властиві аграрним підприємствам (кліматичні, політичні, ринкові та ін.). Використання сучасних технологій для детального аналізу витрат по кожному етапу виробничого процесу, виявлення неефективних витрат, оптимізація закупок і управління матеріальними запасами, моніторинг цін і тенденцій ринку, використання обліково-аналітичних даних для прогнозування попиту.

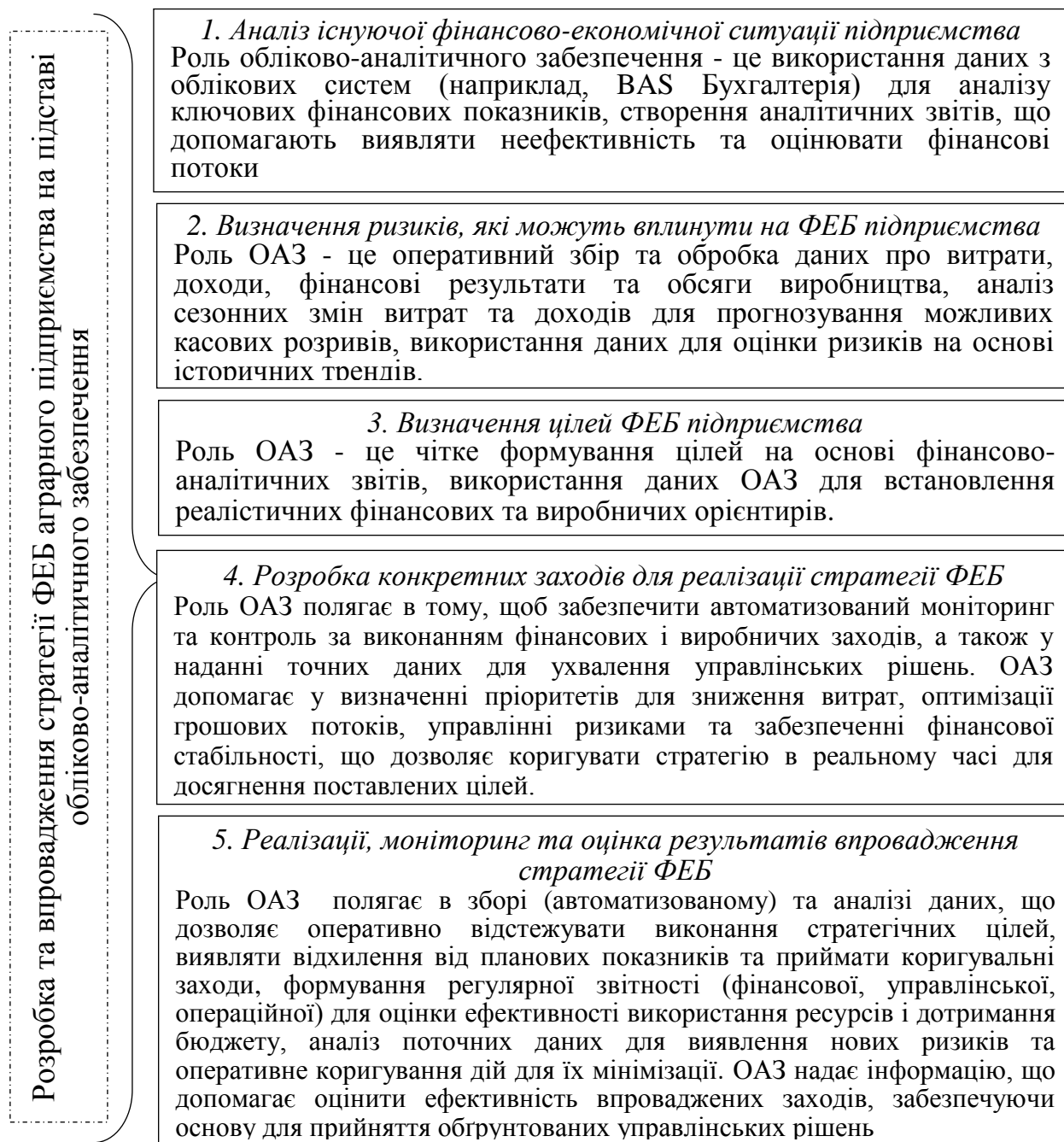

Рис. 3.3. Етапи розробки та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства на підставі обліково-аналітичного забезпечення

Роль ОАЗ на даному етапі це використання даних з облікових систем

(наприклад, BAS Бухгалтерія) для аналізу ключових фінансових показників, створення аналітичних звітів, що допомагають виявляти неефективність та оцінювати фінансові потоки.

Наступний етап це визначення ризиків, які можуть вплинути на ФЕБ підприємства. До прикладу, ринкові ризики (коливання цін на аграрну продукцію (зернові, овочі, фрукти), нестабільність попиту), кліматичні та виробничі ризики (негативні кліматичні умови (посуха, повені), збої в роботі сільськогосподарської техніки, витрати на ремонт), фінансові ризики (високі процентні ставки по кредитах, зміни валютних курсів (якщо підприємство працює з імпортними постачальниками), ризики невиконання бюджетів або перевищення витрат через неефективне планування), регуляторні ризики (зміни в податковому та аграрному законодавстві, втрата державних субсидій або підтримки) [20].

Роль ОАЗ на даному етапі це оперативний збір та обробка даних про витрати, доходи, фінансові результати та обсяги виробництва, аналіз сезонних змін витрат та доходів для прогнозування можливих касових розривів, використання даних для оцінки ризиків на основі історичних трендів.

Далі необхідно визначити цілі стратегії ФЕБ. Мета – створення чітких і досяжних цілей для забезпечення фінансово-економічної стабільності підприємства, а саме: забезпечення фінансової стабільності (підвищення ліквідності шляхом оптимізації оборотного капіталу, збільшення резервів для покриття непередбачуваних витрат); оптимізація витрат (використання інформаційних технологій для автоматизації виробничого обліку та виявлення неефективних витрат, зниження витрат на закупівлю та зберігання матеріалів через централізоване управління запасів) [27]; управління ризиками (формування резервів для боротьби з сезонними або економічними ризиками, впровадження агрострахування).

Роль ОАЗ на даному етапі – чітке формування цілей на основі фінансово-аналітичних звітів, використання даних ОАЗ для встановлення

реалістичних фінансових та виробничих орієнтирів.

Четвертий етап це розробка конкретних заходів для реалізації стратегії ФЕБ. Мета – впровадження практичних заходів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей, а саме:

- впровадження сучасних інструментів обліку й аналізу (ефективне використання функціоналу бухгалтерської програми для автоматизованого обліку витрат і доходів, створення інтегрованих звітів, які дозволяють відслідковувати фінансові та виробничі показники в реальному часі) [48];

- оптимізація фінансування та фінансових потоків (перегляд структури капіталу, формування резервних фондів для фінансування непередбачуваних витрат, ефективне управління грошовими коштами, забезпечення платоспроможності та ліквідності) [34];

- покращення ринкової ситуації (розробка стратегії маркетингу та збуту, що включає використання обліково-аналітичних даних для прогнозування потреб клієнтів, розширення каналів збуту через цифрові платформи або прямі продажі);

- диверсифікація діяльності (розширення асортименту продукції або вихід на нові ринки для зниження залежності від одного сегмента);

- управління ризиками (розробка планів щодо реагування на різні ризикові ситуації (страхування, хеджування, створення запасів тощо).

На четвертому етапі, коли розробляються конкретні заходи для реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки (ФЕБ), роль обліково-аналітичного забезпечення (ОАЗ) полягає в тому, щоб забезпечити автоматизований моніторинг та контроль за виконанням фінансових і виробничих заходів, а також у наданні точних даних для ухвалення управлінських рішень. ОАЗ допомагає у визначенні пріоритетів для зниження витрат, оптимізації грошових потоків, управлінні ризиками та забезпеченні фінансової стабільності, що дозволяє коригувати стратегію в реальному часі для досягнення поставлених цілей.

Впровадження стратегії ФЕБ потребує активного застосування

розроблених заходів у щоденній діяльності для досягнення стабільності, мінімізації ризиків та забезпечення довгострокової фінансової стійкості [43]. Для ефективного впровадження стратегії фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства необхідно активно інтегрувати заходи стратегії в щоденну діяльність через обліково-аналітичне забезпечення. ОАЗ автоматизує та оптимізує ключові фінансові та виробничі процеси, забезпечуючи контроль за витратами, грошовими потоками, ризиками та забезпеченням ліквідності. Це дозволяє зберігати стабільність, оперативно реагувати на зміни та забезпечити стійке фінансове становище підприємства в довгостроковій перспективі.

Останнім етапом є постійний моніторинг і оцінка результатів впровадження стратегії. Метою є оцінка результативності реалізованої стратегії на основі досягнення ключових показників, а саме:

- регулярний контроль за фінансовими та економічними показниками;
- оцінка успішності управління ризиками та здатності підприємства протистояти фінансовим загрозам;
- внесення коректив у стратегію у разі необхідності, зокрема, при зміні економічної ситуації або появи нових ризиків.

На етапі постійного моніторингу та оцінки результатів впровадження стратегії ФЕБ, роль ОАЗ полягає в автоматизованому зборі та аналізі даних, що дозволяє оперативно відстежувати виконання стратегічних цілей, виявляти відхилення від планових показників та приймати коригувальні заходи. ОАЗ надає точні фінансові звіти, що допомагають оцінити ефективність впроваджених заходів, забезпечуючи основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Таким чином, розробка стратегії ФЕБ на основі ОАЗ є ключовим моментом у підвищенні конкурентоспроможності підприємства. Використання автоматизованих систем обліку, таких як BAS Бухгалтерія, дозволяє здійснювати оперативний контроль, своєчасно виявляти ризики та ефективно реагувати на зміни, що дає підприємству переваги на ринку.

3.3. Розробка економіко-математичної моделі інтегрованого показника для формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства

Основним напрямом удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення є впровадження сучасних інформаційних технологій, які дозволяють автоматизувати облікові процеси, підвищити точність і оперативність отримання аналітичної інформації. Крім того, необхідно розширити спектр аналізованих показників, включивши до нього не лише фінансові, але й інші важливі аспекти діяльності підприємства, такі як виробничі, маркетингові та екологічні. Важливим аспектом є також розробка спеціальних моделей оцінки фінансово-економічної безпеки, які дозволять більш точно визначити рівень захищеності підприємства від різних видів ризиків. Саме застосування економіко-математичного моделювання у дослідженні систем обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрних підприємств дасть можливість перейти від якісного аналізу до кількісної оцінки ризиків та ефективності прийнятих управлінських рішень.

Традиційні методи аналізу, хоча й надають цінну інформацію, часто мають обмежені можливості для прогнозування та оптимізації. Впровадження економіко-математичного моделювання в обліково-аналітичну систему аграрного підприємства передбачає розробку спеціальних моделей, які відображають особливості діяльності підприємства та дозволяють оцінювати його фінансовий стан, ефективність виробництва, ризики та інші важливі показники. Такі моделі можуть бути побудовані на основі регресійного аналізу, теорії ймовірностей, математичної статистики та інших математичних методів. В додатку Ж виділено основні напрямки застосування економіко-математичного моделювання в удосконаленні системи формування обліково-аналітичного управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Фінансово-економічна безпека – це складна система, яка залежить від

багатьох взаємопов'язаних факторів. Розглянемо реалізацію одного з напрямків удосконалення системи формування обліково-аналітичного управління ФЕБ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К» на прикладі багатофакторного аналізу. Побудуємо багатофакторну регресійну модель та проаналізуємо інтегрований показник для удосконалення системи формування обліково-аналітичного забезпечення управління ФЕБ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К». Основними видами діяльності підприємства є: вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур, допоміжна діяльність у рослинництві та у тваринництві, виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах, надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна, а також, технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів.

Для аналізу діяльності АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К» були використані дані фінансових звітів за період 2019-2023 рр., які відображають фінансовий стан підприємства і складаються з двох частин: активів та пасивів та інші фінансові показники діяльності підприємства (рис. 2.1 підрозділу 2.1). Ці показники характеризують ефективність використання активів підприємства, швидкість обороту коштів, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції.

Перед виконанням багатофакторного аналізу необхідно виконати основні підготовчі етапи:

1. Вибрати фінансові індикатори а саме, прибутковість, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, структура капіталу тощо або/та нефінансових індикаторів: ринкова позиція, інноваційність, якість управління, репутація тощо.

2. Зібрати дані на основі бухгалтерської звітності, статистичних даних або експертних оцінок по АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К».

3. Виконати обробку даних, тобто нормування, стандартизацію, перевірку на наявність виключень.

4. Провести багатофакторний аналіз з використанням методів

факторного аналізу, дискримінантного аналізу або кластерного аналізу. Такий аналіз дасть можливість виявити найбільш значущі фактори, що впливають на фінансову безпеку, та побудувати модель для оцінки рівня безпеки.

5. Пояснити та обґрунтувати результати багатofакторного аналізу: аналіз побудованої моделі та показників. Сформулювати висновки щодо фінансового стану підприємства.

6. Розробити систему моніторингу, тобто створити методiku регулярного збору та аналізу даних для відстеження динаміки фінансової безпеки.

Після того, як ми детально розглянули етапи проведення багатofакторного аналізу, важливо звернути увагу на один з ключових аспектів підготовки даних до моделювання – нормалізацію. Нормалізація даних є необхідною процедурою, яка дозволяє привести різноманітні показники до спільного масштабу. Це особливо важливо, коли показники вимірюються в різних одиницях (наприклад, гривні, тонни, відсотки) та мають різний розкид значень. Без нормалізації, моделі можуть бути схильними до переважання показників з більшими значеннями, що призведе до спотворення результатів аналізу. Крім того, нормалізація покращує збіжність алгоритмів навчання моделей та полегшує інтерпретацію отриманих результатів. Таким чином, нормалізація даних є невід’ємною частиною процесу багатofакторного аналізу і дозволяє отримати більш точні та надійні результати.

Отже, побудуємо багатofакторну модель виду:

$$Y = a_1 \cdot X_1 + a_2 \cdot X_2 + a_3 \cdot X_3, \quad (3.1)$$

де Y - інтегрований показник фінансового стану підприємства;

X_1 - обсяг виробництва сільськогосподарської продукції, тис грн;

X_2 - частка власного капіталу в загальному капіталі, %;

X_3 - рентабельність активів, %;

Нормалізуємо статистичні дані за формулою:

$$x_{ij}^0 = \frac{x_{ij} - \bar{x}_i}{\sqrt{n} \cdot \sigma_{x_i}}, \quad (j = \overline{1, n}), (i = \overline{1, m}) \quad (3.2)$$

де n – число розглянутих періодів;

m – число факторів;

$\bar{x}_i$ - середнє значення фактора x_i ;

σ_{x_i} - середнє квадратичне відхилення фактора x_i

Аналіз та нормалізацію даних виконали засобами електронних таблиць Microsoft Excel, які мають потужні інструменти (*Аналіз даних, Кореляція, Регресія*), та функції для обробки даних. В результаті отримали парні коефіцієнти кореляції між кожним з факторів і інтегральним показником та лінійну багатфакторну модель з відповідними характеристиками (додаток З)

$$Y = -0,0734 \cdot X_1 + 0,2282 \cdot X_2 + 0,8575 \cdot X_3$$

Побудована багатфакторна лінійна модель є адекватною: розрахункове значення критерію Фішера $F_{\text{розрахункове}} = 16,985$ порівняно з критичним значенням критерію $F_{\text{критичне}} = 9,104$ (функція $FINV(0,05;k1;k2)$, де $\alpha=0,05$ рівень значущості, $k1=m$, $k2=n-m$). Так як $F_{\text{розрахункове}} > F_{\text{критичне}}$ ($16,985 > 9,104$) - модель є адекватною. Високе значення коефіцієнту детермінації ($R^2=0,9622$) свідчить про досить щільний зв'язок між розглянутими показниками.

Значущість коефіцієнтів моделі проаналізуємо з використанням t статистики Стюдента. Табличне значення t -критерію обчислюємо за допомогою MS Excel, а саме, функції $TINV(\alpha,k)$, де $\alpha - 0,05$, $k=n-m$. Розрахункове значення кожного показника порівнюємо з табличним значенням: $t_{x1 \text{ розрахункове}} = 0,518$, $t_{x2 \text{ розрахункове}} = 1,419$, $t_{x3 \text{ розрахункове}} = 5,474$, а $t_{\text{критичне}} = 2,31$. Так як $t_{x3 \text{ розрахункове}} > t_{\text{табличне}}$, то в моделі найбільш значущим є параметр X_3 .

Коефіцієнт $-0,0734$ перед показником X_1 - означає, що при збільшенні обсягів виробництва продукції на одиницю, інтегрований показник фінансового стану підприємства зменшується повільно в середньому на $0,0734$ одиниць. Коефіцієнт $0,2282$ перед змінною X_2 показує, що при

збільшенні частки власного капіталу в загальному на одиницю, інтегрований показник фінансового стану підприємства зростає в середньому на 0,2282 одиниць. Тобто, це свідчить про ефективність системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою. Коефіцієнт 0,8575 перед зміною X_3 – це означає, що при збільшенні рентабельності активів на одиницю, інтегрований показник фінансового стану підприємства теж збільшується. Збільшення інтегрованого показника фінансового стану підприємства свідчить про покращення його загальної фінансової ситуації. Це означає, що підприємство стає більш стабільним, ефективним та здатним виконувати свої фінансові зобов'язання.

Розглянутий підхід в багатофакторному аналізі свідчить про те, що інтегрований показник фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства є потужним інструментом для оцінки загального стану підприємства та його здатності протистояти різноманітним ризикам. Він синтезує велику кількість інформації з різних аспектів діяльності підприємства в єдиний, комплексний показник. Завдяки цьому, інтегрований показник дозволяє отримати більш об'єктивну та всебічну картину ФЕБ, ніж при аналізі окремих показників.

Саме використання інтегрованого показника в системі формування обліково-аналітичного забезпечення управління ФЕБ аграрного підприємства дозволяє: по-перше, підвищити ефективність управління ризиками, оскільки менеджер отримує чітку оцінку загального рівня безпеки і може зосередити зусилля на найбільш вразливих аспектах; по-друге, спростити процес прийняття управлінських рішень, оскільки інтегрований показник надає компактну та зрозумілу інформацію про стан підприємства; по-третє, покращити якість планування та прогнозування, оскільки інтегрований показник може бути використаний для оцінки ефективності реалізованих заходів щодо підвищення безпеки. Такий підхід базується на застосуванні економіко-математичного моделювання, яке дозволяє кількісно оцінити вплив різних факторів на фінансово-економічну безпеку підприємства та

побудувати прогностні моделі його розвитку.

Отже, застосування економіко-математичного моделювання для розрахунку інтегрованого показника фінансово-економічної безпеки є інноваційним підходом, який дозволяє перейти від якісного аналізу до кількісної оцінки ризиків. Розроблена модель дозволяє не тільки оцінити поточний стан підприємства, але й прогнозувати його розвиток за різних сценаріїв. Це дає можливість своєчасно вживати профілактичних заходів для уникнення негативних наслідків та оптимізувати стратегію розвитку аграрного підприємства.

Висновки до третього розділу

1. Встановлено, що ОАЗ управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства значною мірою залежить від професійних ризиків бухгалтера, оскільки саме облікова інформація, її точність і правильність інтерпретації бухгалтером, становить основу для ефективного функціонування цієї системи. Управління профризиками бухгалтера є важливим елементом загальної системи ФЕБ аграрного підприємства. Запропоновано інструменти для передбачення, аналізу та мінімізації профризиків бухгалтера в системі ФЕБ аграрного підприємства.

2. Для задоволення потреб зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів, яким необхідна інформація щодо питань ФЕБ аграрних підприємств пропонується впровадження спеціальної форми «Внутрішній звіт з фінансово-економічної безпеки», який поєднує фінансові дані та текстову інформацію щодо впливу різних видів ризиків на ФЕБ, має статус «комерційної таємниці». Практична значущість запропонованої форми полягає у можливості адекватної оцінки ризикового середовища аграрного бізнесу, а також у формуванні обґрунтованих управлінських рішень для зміцнення ФЕБ та посилення внутрішнього контролю.

3. Сформовано методичні підходи щодо створення аналітичної основи

для управління ФЕБ аграрних підприємств, що є важливим етапом у забезпеченні стабільності і розвитку підприємства в умовах змінюваного ринкового середовища, високої конкуренції та специфічних викликів аграрного сектору та передбачає наступні етапи: підготовки, моніторингу, діагностики, прогнозу, управління.

4. Наголошено, що формування окремої стратегії забезпечення ФЕБ аграрного підприємства є критично важливим для стабільного і сталого розвитку бізнесу. Основною метою такої стратегії є мінімізація фінансових, виробничих і ринкових ризиків, забезпечення фінансової стабільності та захист аграрного підприємства від непередбачуваних загроз. Аграрне підприємство стикається з численними фінансовими та економічними ризиками і як наслідок окрема стратегія ФЕБ дозволяє систематизувати підходи до управління цими ризиками, створити резерви для покриття можливих втрат і зберегти ліквідність підприємства.

5. Обґрунтовано етапи розробки та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства а саме аналіз існуючої фінансово-економічної ситуації підприємства, визначення ризиків, які можуть вплинути на ФЕБ підприємства, визначення цілей ФЕБ підприємства, розробка конкретних заходів для реалізації стратегії ФЕБ, реалізація, моніторинг та оцінка результатів впровадження стратегії ФЕБ та визначено роль обліково-аналітичного забезпечення на кожному етапі.

6. Обґрунтовано, що застосування економіко-математичного моделювання для розрахунку інтегрованого показника фінансово-економічної безпеки є потужним інструментом для оцінки загального стану аграрного підприємства та його здатності протистояти різноманітним ризикам. Він синтезує велику кількість інформації з різних аспектів діяльності підприємства в єдиний, комплексний показник. Завдяки цьому, інтегрований показник дозволяє отримати більш об'єктивну та всебічну картину фінансово-економічної безпеки, ніж при аналізі окремих показників.

ВИСНОВКИ

1. Наголошено, що «обліково-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» - це комплекс заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного обліку й аналізу всіх фінансово-економічних аспектів діяльності підприємства для виявлення можливих загроз та їх нейтралізації, при цьому підвищуючи ФЕБ підприємства. Визначено класифікацію обліково-аналітичної інформації для забезпечення ФЕБ підприємства, яка є важливим елементом організації управлінської діяльності, оскільки дозволяє структурувати дані для цілей аналізу, планування та прийняття рішень.

2. Встановлено, що формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства є важливим процесом та має враховувати специфічні аспекти діяльності, забезпечуючи адаптацію до умов сезонності, погодних умов, технологічних інновацій та змін у законодавчій та економічній ситуації. Визначено етапи створення та впровадження системи обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ підприємства: аналіз поточного стану підприємства, розробка стратегії, вибір програмного забезпечення, впровадження, оцінка ефективності.

3. АВ ТОВ «Агроцентр К» один із найбільших товаровиробників сільськогосподарської продукції в Дніпропетровській області. Незважаючи на коливання в ряді показників, підприємство підтримує сильні позиції за ліквідністю. Інтегрований показник фінансового стану показує стабільний рейтинг «А» протягом всього досліджуваного періоду, що вказує на надійну фінансову позицію АВ ТОВ «Агроцентр К».

4. Відмітимо, що в АВ ТОВ «Агроцентр К» не створено окремого підрозділу на зразок служби економічної безпеки, проте питання, які стосуються щодо захисту підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз

відносяться до компетенції багатьох фахівців. Перш за все це директор підприємства, в міру повноважень певних посадових осіб це можуть бути комерційний директор, головний бухгалтер, фахівець з організації майнової та особистої охорони, начальник юридичного відділу, інженер із застосування комп'ютерів, директор з персоналу та інші.

5. Аналіз інтегрального показника складових ФЕБ підприємства показує позитивну динаміку більшості аспектів, зростання ресурсної складової свідчить про покращення забезпечення ресурсами, підвищення фінансової вказує на зміцнення фінансової стійкості, значне покращення управлінської складової демонструє ефективніше внутрішнє управління і прийняття якісних рішень, зростання технологічної та інформаційної складових є результатом використання геоінформаційних систем, дронів і аналізу великих даних. Водночас, зниження правової складової відображає ризики, пов'язані з правовими змінами, а незначне зниження кадрової складової пояснюється мобілізацією працівників, незважаючи на механізми бронювання.

6. Встановлено, що система функціонування обліково-аналітичного забезпечення ФЕБ в АВ ТОВ «Агроцентр К» передбачає такі елементи: збір необхідної інформації; методи її узагальнення; оцінку достовірності та аналіз отриманої інформації; технології представлення даних користувачам; точне визначення рівня та стану ФЕБ підприємства; точну оцінку рівня та стану економічної безпеки потенційних партнерів та конкурентів, діяльність яких може впливати на економічну безпеку підприємства. Тому важливою умовою підтримки фінансово-економічної безпеки є постійний моніторинг, аналіз і вдосконалення обліково-аналітичних процедур на підприємстві.

7. Встановлено, що управління профризиками бухгалтера є важливим елементом загальної системи ФЕБ аграрного підприємства. Запропоновано інструменти для передбачення, аналізу та мінімізації профризиків бухгалтера в системі ФЕБ аграрного підприємства.

8. Для задоволення потреб зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів, яким

необхідна інформація щодо питань ФЕБ аграрних підприємств пропонується впровадження спеціальної форми «Внутрішній звіт з фінансово-економічної безпеки». Практична значущість запропонованої форми полягає у можливості адекватної оцінки ризикового середовища аграрного бізнесу, а також у формуванні обґрунтованих управлінських рішень для зміцнення ФЕБ та посилення внутрішнього контролю.

9. Сформовано методичні підходи щодо створення аналітичної основи для управління ФЕБ аграрних підприємств, що є важливим етапом у забезпеченні стабільності і розвитку підприємства в умовах змінюваного ринкового середовища, високої конкуренції та специфічних викликів аграрного сектору та передбачає наступні етапи: підготовки, моніторингу, діагностики, прогнозу, управління.

10. Обґрунтовано етапи розробки та впровадження стратегії ФЕБ аграрного підприємства а саме аналіз існуючої фінансово-економічної ситуації підприємства, визначення ризиків, які можуть вплинути на ФЕБ підприємства, визначення цілей ФЕБ підприємства, розробка конкретних заходів для реалізації стратегії ФЕБ, реалізація, моніторинг та оцінка результатів впровадження стратегії ФЕБ та визначено роль обліково-аналітичного забезпечення на кожному етапі.

11. Обґрунтовано, що застосування економіко-математичного моделювання для розрахунку інтегрованого показника фінансово-економічної безпеки є потужним інструментом для оцінки загального стану аграрного підприємства та його здатності протистояти різноманітним ризикам. Він синтезує велику кількість інформації з різних аспектів діяльності підприємства в єдиний, комплексний показник. Завдяки цьому, інтегрований показник дозволяє отримати більш об'єктивну та всебічну картину фінансово-економічної безпеки, ніж при аналізі окремих показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріїв Н. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. №52. URL: <https://doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-52-12>
2. Бенько М. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : підручник. Київ : В-во Ліра-К, 2021. 560 с.
3. Бірченко Н., Руденко С., Ряснянська А. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. *Таврійський науковий вісник*. 2022. №13. С 191-197.
4. Бондар М.І., Левицька С.О., Остап'юк Н.А., Осадча О.О., Антонюк О.Р., Зінкевич О.В. Бухгалтерський облік в управлінні: підручник для студентів ВНЗ спец. "Облік і оподаткування": Рівне, 2023. 244 с.
5. Боровик М.В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 63 с.
6. Бudyко О.В. Обліково-аналітична інформація в системі інформаційного забезпечення сталого розвитку. *Держава та регіони*. 2019. № 3. С. 252–257.
7. Бudyко О.В. Класифікація обліково-аналітичної інформації з метою інформаційного забезпечення управління сталим розвитком підприємства. *Інноваційна економіка*. 2024. № 1 (56). С. 207-212.
8. Василішин С.І. Модифікація принципів обліково-аналітичного забезпечення як домінанта управління економічною безпекою аграрних підприємств. *Бізнес-інформ*. 2020. Вип. 6. С. 219-226.
9. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.

10. Василішин С., Гнатишин Л., Прокопишин О. Економічна безпека як складова обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами: теоретичний аспект. *Таврійський науковий вісник*. 2022. №14. С 110-120.
11. Василішин С.І. Методичні засади розкриття економічної безпеки в інтегрованій звітності аграрних підприємств. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. 2020. № 1. С.65-78.
12. Васільєва Л.М., Земляний М. Управління ризиками в контексті стратегії антикризового управління. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 6. С.14-21.
13. Внукова Н.М., Смоляк В.А. Базова методика оцінки економічного ризику підприємств. *Фінанси підприємств*. 2022. № 10. С. 15-21
14. Гайдук І.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 28(1). С. 33-40.
15. Гіржева О.М., Бірченко Н.О. Стратегічний інструментарій ризик-менеджменту підприємств аграрної сфери. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вип. 185. С. 115-123.
16. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2012. 305 с.
17. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.09, 21.04.02. Київ, 2013. 35 с.
18. Гордієнко Н.І., Ілляшенко О.В., Литовченко О.Ю. Організація та обліково-аналітичне забезпечення управління результативністю діяльності підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 13. С. 24–28.
19. Грицишен Д.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління економіко-екологічною безпекою підприємств: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності)». Житомир, 2016, 579 с.

20. Гудзенко Н.М., Шевчук О.Д. Особливості організації бухгалтерського обліку та контролю у забезпеченні економічної безпеки підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 810-815.

21. Гуріна Н., Томша А. Аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління ризиками підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-15>

22. Долбнева Д. В. Стан та перспективи використання комп'ютерних технологій в обліково-аналітичній роботі вітчизняних підприємств. *Облік і фінанси*. 2020. № 3 (89). С. 22–29.

23. Жук В.М., Василішин С.І., Замлинський В.А. Професія бухгалтера в управлінні підприємством та його економічною безпекою: колективна монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 180 с.

24. Замлинський В.В., Волошина О.В., Степаненко С.В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 1. С. 56 – 61.

25. Калюжна Ю.В. Аналіз ризиків у системі антикризового управління підприємствами машинобудування. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 2. С. 33-39.

26. Кащена Н.Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.

27. Колісник О. П., Денисовець Н. О. Обліково-аналітичне забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. №9. 2022. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/e/view/557/564>

28. Копилюк О.І., Гузар У.Є., Гута С.В. Сучасні підходи до організації системи фінансово-економічної безпеки підприємства. *Бізнес-інформ*. 2019. №3. С. 229-234.

29. Коробцова Д. Фінансово-економічна безпека підприємства і принципи її забезпечення. *Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації*. Харків. 2022. С. 180-184.

30. Кубай О.Г., Заставнюк О.А. Удосконалення фінансово-економічної безпеки в системі антикризового управління аграрного підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 4. С. 68-78.

31. Ліпич Л. Г., Хілуха О. А., Кушнір М. А., Скорук О. В. Стратегія управління безпекою підприємства в контексті галузевих загроз. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. Том 4 №16. С. 41–49.

32. Лірко Т.В. Інтеграція ризик-орієнтованого управління проєктами в сучасні бізнес-моделі. *Бізнес-інформ*. 2024. №1. С. 383-391.

33. Мазур В.А., Томчук О.Ф., Браніцький Ю.Ю. Методика аналізу фінансового стану підприємства відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 3 (19). С. 7–20.

34. Мулик Т.О., Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 1. С. 146–160.

35. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства : монографія / за заг. ред. А. М. Штангрета. Львів : Укр. акад. друкарства, 2017. 276 с.

36. Оляднічук Н.В., Підлубна О.Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 33(2). С. 16-21.

37. Пелех У. Обліково-аналітичне забезпечення реалізації стратегічних цілей діяльності підприємства в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1371/1324>.

38. Петрова Д.А., Васільєва Л.М. Облікова інформація як важливий інструмент управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2(38). С. 125-132.

39. Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ : ЦУЛ, 2019. 224 с.

40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

41. Рябенко Л. М. Особливості обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 12. С. 207–212

42. Скибінська З., Іщук Е. Формування моделі ризик-менеджменту у системі управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2024. №61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-123>

43. Терентьев О.О., Делембовський М.М., Київська К.І., Серпінська О.І. Методи експертних оцінок в системах прийняття рішень : навчальний посібник. Київ, 2020. 116 с.

44. Халіна В.Ю., Абеленцев Є.В. Теорія адаптації бізнесу до умов невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-6>

45. Чернишова Л.І., Бондар К.Р., Красіловська Л.О. Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану: моделі поведінки сучасних підприємств. *Збірник наукових праць ОНЕУ*. 2024. №3-4 (316-317). С. 126-136.

46. Шинкар С.М. Обліково-аналітичне забезпечення як складник управління економічною безпекою підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С.592-595.

47. Штангрет А.М. Процес здійснення обліково-аналітичного

забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Наукові записки Української академії друкарства*

48. Штангрет А. М., Караїм М. М. Обліково-аналітичне забезпечення як основа прийняття рішень суб'єктами безпеки підприємств. *Електронний науково-практичний журнал «Східна Європа: Економіка, бізнес та управління»*. 2017 № 2(07). С. 167–170. URL : <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-2-2017>

49. Штангрет А.М., Чорненька О.Б., Красілич І.О. Теоретичні аспекти формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С.517-523.

50. Штангрет А.М., Караїм М.М. Концептуальні засади формування системи обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Наукові записки*. 2017. № 1. С. 147–153.

51. Щирська А. Ю. Побудова адаптивної системи бухгалтерського обліку в розширенні спектра звітності для забезпечення якості інформаційних ресурсів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. № 1. С. 116–123.

52. Cescon F., Costantini A. , Grasseti L. Strategic choices and strategic management accounting in large manufacturing firms. *Journal of Management and Governance*. 2019. Vol. 23 (3). P. 605-636.

53. Vasilieva L., Koshkalda I., Utenkova K., Herman L., Atamas O. Management of Economic Security of the Ukraine ' s Agriculyural Sector in the Conditions of Globalization. *International Journal of Industrial Engineering & Production Research*. March. 2022 Vol. 33. № 1. P.1 -10.

ДОДАТКИ

Додаток А

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2023 р. у % до 2019 р.
1.	Оцінка ліквідності та платоспроможності							
1.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,10	0,14	5,32	0,63	0,16	153,17
1.2	Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	1,02	0,77	0,39	0,54	0,27	27,08
1.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	2,84	2,32	1,62	3,16	2,41	84,56
1.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	3,77	3,09	2,58	2,74	3,24	85,97
2.	Оцінка оборотності оборотних активів							
2.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	347340,0	326156,0	388236,0	472914,0	545226,0	156,97
2.2	Середньорічна вартість оборотних активів	-	285739,3	282107,5	293196,0	366388,5	442676,0	154,92
2.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	1,21	1,15	1,32	1,29	1,23	101,32
2.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,82	0,86	0,75	0,77	0,81	98,69

Додаток Б

Оцінка ділової активності АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2023 р. у % до 2019 р.
Загальний коефіцієнт обертання капіталу	0,74	0,68	0,76	0,78	0,78	104,72
Фондовіддача необоротних активів, грн	1,03	0,96	1,19	1,26	1,18	114,88
Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,94	1,65	1,81	2,03	2,15	110,66
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	185	217	198	177	167	90,37
Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	2,10	1,91	1,96	1,66	1,46	69,28
Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	171	188	184	216	247	144,3
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	3,34	3,34	4,92	6,88	8,79	262,59
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	108	108	73	52	41	38,08
Коефіцієнт обертання власного капіталу	1,02	0,96	1,19	1,26	1,17	114,88
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	351	373	302	285	306	87,04
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	7,35	8,26	10,90	8,10	8,55	116,2
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	49	44	33	44	42	86,02

Комплексна оцінка фінансового стану АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

Показники	2019р.		2020р.		2021р.		2022р.		2023р.		Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
Показники ліквідності											
Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття)	2,85	10	2,32	10	1,62	10	3,17	10	2,41	10	8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,02	10	0,77	9	0,40	6	0,54	7	0,28	4	8
Показники ділової активності											
Період оборотності дебіторської заборгованості, днів (тривалість одного обороту дебіторської заборгованості)	107,5	10	107,6	7	73,1	9	52,3	10	41,0	10	8
Період оборотності запасів, днів	124,1	10	127,6	7	133,6	7	153,5	5	185,0	4	8
Період оборотності активів, днів	351,1	10	373,3	8	302,1	9	285,3	10	305,6	9	8
Показники фінансової незалежності											
Коефіцієнт фінансової незалежності, % (коефіцієнт концентрації залученого капіталу)	26,47	9	32,34	9	38,76	9	36,44	9	30,79	9	8
Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, % (коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів)	64,90	10	56,91	10	38,42	10	68,42	10	58,49	10	8
Показники рентабельності											
Рентабельність продажу, %	11,77	10	0,00	5	0,73	5	20,59	10	15,18	10	9
Рентабельність активів, % (загальна рентабельність (збитковість) капіталу)	8,81	10	0,00	5	0,56	5	16,25	10	11,89	10	9
Рентабельність капіталу, % (загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу)	12,07	10	0,00	5	0,87	5	25,98	10	17,88	10	9
Інтегрований показник фінансового стану	9,91		7,69		7,72		9,15		8,73		-
Рейтинг фінансового стану	A		A		A		A		A		-

Додаток Д

SWOT – аналіз АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розташування та земельні ресурси - якісні землі та вдале географічне розташування. 2. Досвід і кваліфікація персоналу - висока компетенція працівників та наявність професійного управління. 3. Технологічне оснащення - наявність сучасної техніки та впровадження інновацій. 4. Репутація і сталі зв'язки - налагоджені канали збуту та довіра до бренду. 5. Наявність власних фінансових ресурсів. 6. Державна підтримка сільського господарства 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підприємство має обмежений доступ до дешевих кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки. 2. Недостатній рівень резервів ліквідності для покриття ризиків неврожаю. 3. Низька якість місцевих доріг, що ускладнює транспортування продукції. 4. Відсутність чіткої стратегії маркетингу, що ускладнює просування продукції на нових ринках. 5. Недостатня увага до екологічності виробничих процесів, що може призвести до штрафів або втрати сертифікації.
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення ринків збуту (співпраця з локальними переробниками, підписання контрактів із торговими мережами). 2. Переорієнтація частини земель на вирощування органічної продукції з отриманням відповідної сертифікації. 3. Диверсифікація бізнесу (розширення асортименту продукції, наприклад, за рахунок впровадження тваринництва чи вирощування нішевих культур (кіноа, спаржі, лаванди, створення напрямку агротуризму для залучення додаткового доходу). 4. Енергоефективність та зелена енергетика. 5. Залучення інвестицій (пошук стратегічного інвестора для фінансування розширення діяльності або модернізації, використання краудфандингових платформ для реалізації унікальних проєктів, наприклад, органічного виробництва). 6. Розвиток кооперації (співпраця з іншими аграрними підприємствами для спільного використання техніки, складів чи логістики, участь у аграрних кооперативах для підвищення конкурентоспроможності). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Непередбачувані погодні умови та зміни в температурних режимах. 2. Значний вплив коливань валютного курсу на вартість імпортного насіння, добрив та техніки. 3. Зростаюча конкуренція з великими аграрними холдингами та з імпортною продукцією. 4. Зміни в законодавстві. 5. Політична та економічна нестабільність у країні. Політичні зміни, конфлікти, інфляція та інші соціально-економічні фактори можуть дестабілізувати ринок, впливаючи на платоспроможність населення і доступність фінансування для підприємств.

Запропонована спеціалізована форма внутрішньої звітності «Внутрішній звіт з фінансово-економічної безпеки»
станом на «01» квітня 2025 р.

I. Фінансовий аспект					
Елементи активів та джерел їх утворення	Код елемента у Балансі	Вартість станом на дату звітності, тис. грн.	Види ризиків ФЕБ	Величина можливого збитку від впливу ризику, грн	Суттєве судження під час оцінки ризику
«Основні засоби»	1010	12500	Знецінення активів	1600	Змінено та обрано метод прямолінійної амортизації; оцінено ризик знецінення через ринкові коливання
...	...	...	...	...	...
Всього по підприємству	x	x	x	3400	x
II. Текстовий аспект					
Ризик недостовірності фінансової звітності			Можливі помилки в оцінці вартості основних засобів через неточну амортизацію або невірно обраний метод оцінки, що може викривити звітність.		
Ризик втрати ліквідності і платоспроможності			У разі потреби швидкого продажу основних засобів для покриття зобов'язань можливе значне знецінення через обмежений попит.		
Вразливість до стратегічних ризиків			Невідповідність структури або стану основних засобів стратегічним цілям підприємства може знизити його конкурентоспроможність.		
Вразливість до операційних ризиків			Збої у роботі основних засобів можуть призвести до порушення виробничого процесу і додаткових витрат.		
Вразливість до діджиталізаційних ризиків			Відсутність модернізації основних засобів відповідно до сучасних цифрових стандартів може призвести до зниження їхньої ефективності.		
Виконавець: _____ (П.І.Б.)					
Узгоджено: головний бухгалтер (фінансовий директор) _____ (П.І.Б.)					

Додаток Ж

Напрямки застосування економіко-математичного моделювання в удосконаленні системи формування обліково-аналітичного управління фінансово-економічною безпекою аграрного підприємства

Напрямки застосування економіко-математичного моделювання в системі формування обліково-аналітичного забезпечення

Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки

- Створення індексів безпеки з використання багатofакторного аналізу забезпечать розробку інтегрального показника, який відобразатиме загальний рівень фінансово-економічної безпеки підприємства;
- Застосування методів часових рядів (АРІМА, ЕКСПО) дозволить прогнозувати динаміку ключових фінансових показників;
- Регресійний аналіз допоможе встановити, які саме фактори найбільш суттєво впливають на рівень фінансово-економічної безпеки

Оптимізація управлінських рішень

- Методами лінійного програмування можна визначити оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом;
- Моделі лінійного програмування допоможуть визначити оптимальний обсяг виробництва різних видів продукції з урахуванням обмежень ресурсів;
- Моделі портфельної теорії дозволять сформувати інвестиційний портфель, який забезпечить максимальну прибутковість при мінімальному ризику

Розробка систем раннього попередження

- Використання кластерного аналізу За допомогою лінійного програмування можна визначити оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом;
- Нейронні мережі можуть бути використані для створення моделей, які прогнозують ймовірність настання кризи

Моделювання впливу зовнішніх факторів

- Використання симуляційного моделювання дозволить дослідити вплив різних сценаріїв розвитку зовнішнього середовища на фінансовий стан підприємства

Оцінка ефективності заходів щодо забезпечення безпеки

- Економетричні методи дадуть можливість оцінити ефективність різних заходів, спрямованих на підвищення рівня фінансово-економічної безпеки

